

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်နေဆဲအခြေအနေရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီမိုင်း

International IDEA မှ ထုတ်ဝေသော ဆွေ့နွေးချက်စာတမ်းအမှတ် ၄/၂၀၁၈

ပွဲစဉ်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်နေဆဲအခြေအနေရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီမိုင်း

International IDEA မှ ထုတ်ဝေသော ဆွေ့လွှားချက်စာတမ်းအမှတ် ၄/၂၀၁၈

Andrew Ellis

© ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) ၂၀၂၀ ခုနှစ် မူပိုင်ဖြစ်သည်။
အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသောစာတမ်းကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် မူပိုင်ခွင့်ဖြင့် ထုတ်ဝေသည်။

International IDEA မှ ထုတ်ဝေသော စာအုပ်စာတမ်းများသည် နိုင်ငံတစ်ခုခု၏ အကျိုးစီးပွား၊ နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားများမှ သီးခြားကင်းလွတ်ပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော သဘောထားအမြင်သည် International IDEA၊ International IDEA ဘုတ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် International IDEA ကောင်စီဝင်များ၏ သဘောထားအမြင်ကို ထင်ဟပ်စေမည်မဟုတ်ပါ။

အင်တာနေရှင်နယ် အိုင်ဒီယာ

စတုန်းစံဘောက်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုန်းမြို့၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ်- +၄၆ ၆၉၈၃၇၀၀

ဖက်စ်- +၄၆ ၂၀၂၄၂၂

အီးမေးလ်- info@idea.int

ဝဘ်ဆိုက်- www.idea.int

ဤစာအုပ် အီလက်ထရောနစ်ဖိုင်ကို Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ဖြင့်ရယူနိုင်ပါသည်။ လွတ်လပ်စွာကူးယူဖြန့်ချိခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်း၊ ဖြတ်ညှပ်ပေါင်းစပ်ဖော်ပြခြင်း၊ ဆီလျော် အောင် ပြုပြင်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ သတ်မှတ်ချက်အနေဖြင့် အမြတ်အစွန်းရရှိရန် စီးပွားဖြစ်လုပ်ဆောင်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ မူရင်းစာအုပ်ကိုလည်း သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ ရည်ညွှန်းဖော်ပြလျက်အလားတူလိုင်စင်ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ပြန်လည် ဖြန့်ဝေ ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤလိုင်စင်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ နောက်ထပ်အချက်အလက် ရယူလိုပါက Creative Commons ဝက်ဘ်ဆိုက် <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>> တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

ဤစာတမ်းသည် Global Justice Academy ၏နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်သုတေသနအစီအစဉ် (www.politicalsettlements.org) ၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး Foreign Commonwealth and Development Office (FCDO) မှ ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ ထားသည်။ ဤစာတမ်းတွင်ပါရှိသောအမြင်များ သို့မဟုတ် သတင်းအချက်အလက်များ သို့မဟုတ် ယင်းတို့အပေါ်ထားရှိသည့် မည်သည့်သဘောထားချက်မဆို Foreign Commonwealth and Development Office (FCDO) နှင့် မသက်ဆိုင်ပါ။

Booktype အမျိုးအစားဖြင့် ပြုလုပ်သည် - <<https://www.booktype.pro>>

Cover design: International IDEA

မြန်မာဒီဇိုင်း- မြင့်စိုးဦး

DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2020.40>>.

မာတိကာ

ကျေးဇူးတင်လွှာ.....	၄
အနှစ်ချုပ်	၅
၁။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း - အထွေထွေတွေ့ရှိချက်များ.....	၈
၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်နေသည့်အပြင်အဆင်ရှိရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း...	၁၁
၃။ ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာမေးခွန်း	၁၈
၄။ ပြဿနာအသေးစိတ်.....	၂၀
၅။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာမူဘောင်ဒီဇိုင်း.....	၂၂
၆။ ပြည်ပရောက်နိုင်ငံသားများ၏အခန်းကဏ္ဍ.....	၂၅
၇။ အကူးအပြောင်းကာလ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု.....	၂၇
ကိုးကားချက်များ	၃၁
စာရေးသူအကြောင်း	၃၂
အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း	၃၃

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤစာတမ်းသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၄-၅ ရက်တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံ၊ Edinburgh မြို့၌ကျင်းပခဲ့သော စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ပဋိပက္ခအလွန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ Edinburgh စကားဝိုင်းတွင် စာရေးသူတင်ပြခဲ့သော တင်ပြချက်ကိုအခြေခံထားရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သူများ၏ တန်ဖိုးရှိသောအသိအမြင်များနှင့် ဤပွဲကိုဖြစ်မြောက်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးသော Edinburgh တက္ကသိုလ်ရှိ ကျွန်ုပ်တို့၏မိတ်ဖက်များဖြစ်သော Edinburgh ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစင်တာ (ECCL) နှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တရားမျှတရေးအကယ်ဒမီ (GJA) ကို International IDEA အဖွဲ့မှ ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်တိုင်းတွင် ပါဝင်ပံ့ပိုးပေးမှုနှင့် လမ်းညွှန်မှုပေးသော Sumit Bisarya နှင့် Kimana Zulueta-Fülschen နှင့် ဤအစီရင်ခံစာအပြီးသတ်မှုအတွက်ကူညီပေးသော International IDEA ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေးအဖွဲ့တို့ကို ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါသည်။

အနစ်ချုပ်

- နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြေလည်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီမိုကရေစီသည် အခရာကျသည့် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်သည်။ သို့သော်၎င်းသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများရှိနိုင်ရေး ပါဝင်သူများနှင့် အချို့သောအတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိုင်းအဝိုင်းကိုယ်တိုင်ပင် အကျွမ်းဝင်မှုအကန့်အသတ် မကြာခဏရှိနေသော ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုဖြစ်သည်။
- ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုသည် ကျယ်ပြန့်သောရည်ရွယ်ချက်များကို ပံ့ပိုးပေးမည် ဖြစ်သော်လည်း လိုချင်သောရည်ရွယ်ချက်များအားလုံးကို တပြိုင်နက်သိသာထင်ရှားစွာ ရရှိစေမည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်များကို အလိုချင်ဆုံးဆိုသည့် ထင်မြင်ချက်နှင့်ပတ်သက်၍ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ရှိနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီမိုကရေစီတွင် ဦးစားပေးမှုများကိုရွေးချယ်ခြင်း ပါဝင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် အားလုံးပါဝင်မှုနှင့် ပေါင်းစည်းညီညွတ်မှုကို အလေးထားလေ့ရှိသော်လည်း ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်က ဥပဒေပြုလုပ်ငန်း၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလုပ်ဆောင်သည့်အခါ အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်မှု၊ ကြီးကြပ်မှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အရေးကိစ္စများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်နိုင်သည်။ ဒီမိုကရက်တစ်ရွေးကောက်ပွဲများသည် ရွေးကောက်ခံအဖွဲ့နှင့် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းတာဝန်များ နှစ်ခုစလုံး၏ တရားဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန်ဖြစ်သည်။
- အာဏာရှင်စနစ် အနေအထားရှိရွေးကောက်ပွဲနှင့်မတူဘဲ ဒီမိုကရက်တစ် ရွေးကောက်ပွဲများသည် အခြေခံအားဖြင့် မသေချာမရေရာမှုများရှိသည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်များရှိ ယုံကြည်မှုအဆင့်မှာအလွန်နည်းသည်။ ဖြစ်စဉ်အတွင်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်ကြသူများမှ လက်ခံနိုင်လောက်မည့် မသေချာမရေရာမှုပမာဏသည် မည်သည့်အချိန်တွင်မဆို ကန့်သတ်ခံရနိုင်ပြီး ထိုမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရက်တစ်ရွေးကောက်ပွဲများကို ဦးတည်သည့်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ရွေးချယ်စရာများလည်း ကန့်သတ်ခံရနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ယုံကြည်မှုအဆင့်ပြောင်းလဲ၍ ကြီးထွားလာပါက ရွေးချယ်စရာအသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဝန်းကျင်များစွာထိ ကြာရှည်နိုင်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲများစွာအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တစ်ခုထက်မက ပြောင်းလဲမှုလည်း ပါဝင်နိုင်သည်။
- ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ၏ လက်တွေ့သက်ရောက်မှုသည် အခြေအနေနှင့်သက်ဆိုင်နေသည်။ အခြားနေရာမှ တင်သွင်းလာသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တစ်ခုသည် မူလနေရာတွင်

အလုပ်လုပ် သကဲ့သို့ အခြေအနေသစ် တစ်ခုတွင် အလုပ်လုပ်လိမ့်မည်ဟု ယူဆခြင်းသည် ပညာမဲ့ရာရောက်သည်။ သမာရီးကျရိုးရာဖြစ်သော သို့မဟုတ် အကျွမ်းတဝင်ဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ပြန်လည်ကျင့်သုံးခြင်းသည်လည်း အသုံးဝင်မည်မဟုတ်ပေ။ စေ့စပ် ညှိနှိုင်းမှုများတွင် အဓိကလုပ်ဆောင်သူများအကြား ညှိနှိုင်းမှုများသည် သဟဇာတရှိသော မူဘောင်များကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။ သို့သော် ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်အာမခံချက်မရှိပေ။

- ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တစ်ခုအတွင်း တိကျသောအသေးစိတ် နည်းပညာအပြောင်းအလဲများ သည် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကိုကြီးကြီးမားမား အပြောင်းအလဲဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးသမားများသည် ကိုယ်တိုင်အနေဖြင့် နောက်ကွယ်ရှိ နည်းပညာရှင်များ၏ လက် ထဲတွင် လုံးဝအပ်ထားမည့်အစား နည်းပညာရှင်များ၏ ဖြစ်နိုင်သောအကျိုးဆက်များကို နားလည်ရန် အရေးကြီးသည်။
- ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုကို ရွေးကောက်ပွဲမူဘောင်၏ အခြားအစိတ်အပိုင်းများဖြင့် ကန့်သတ်ထားနိုင်ပြီး ယင်းတို့မှအချို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စရပ် များနှင့် ဆက်စပ်နေနိုင်သည်။ ပြည်ပ/နယ်နိမိတ်ပြင်ပမှတစ်ဆင့် မဲပေးခြင်း ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်ပရောက်နိုင်ငံသူ/သားများ၏ ပါဝင်မှုတည်ရှိခြင်းနှင့် ပါဝင်မှုပုံစံ တို့သည် အထူးအရေးပါသော ဥပမာတစ်ခု ဖြစ်သည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသွင်ကူးပြောင်းမှုတစ်ရပ်၏ အချိန်၊ အဆင့်များနှင့် ရှေ့နောက် အစီအစဉ် သတ်မှတ်မှုများသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်ရသော်လည်း လက်ရှိအချိန်တွင် ၎င်းတို့အကြားရှိ ခိုင်မာသည့်ဆက်စပ်မှု မတွေ့ သေးပါ။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် တစ်ပြည်ထောင်စုစနစ်အကြား ရွေးချယ်မှုသို့မဟုတ် သမ္မတစနစ်၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသမ္မတစနစ်နှင့် ပါလီမန်အဖွဲ့အစည်းများအကြား ရွေးချယ် မှုတို့နှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ရွေးချယ်မှုတို့ကြား လက်တွေ့တွင်ဆက်စပ်မှုမရှိနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးအဖွဲ့ (ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရချိန်) အတွက်သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးမှ ထွက်ပေါ်လာသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အတွက် ဆက်စပ်မှုမရှိဆိုသည့် သက်သေအထောက်အထားလည်းမရှိပါ။
- လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များအရ ဒေသအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲ များကို အမျိုးသားအဆင့်ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မှီကျင်းပရန်မှာ ရှားပါးသည်။ ယင်းသို့ ဖြစ် ရခြင်းမှာ လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်နေသော အမျိုးသားအဆင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူအနေဖြင့် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်တရားဝင်မှုကို ဦးစွာလိုခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရ အသိအမှတ်ပြု မည့် အခြားလမ်းကြောင်းများ ပေါ်ပေါက်လာမည်ကို ဖယ်ထုတ်ရန် ဆန္ဒရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်ပုံစံ ရေးဆွဲ သူများအတွက် ရွေးချယ်မှုတစ်ခုရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင် အမျိုးသားအဆင့်ရွေး ကောက်ပွဲများဦးစွာကျင်းပရန် သို့မဟုတ် အမျိုးသားအဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် ရွေး ကောက်ပွဲများကို တစ်ပြိုင်နက်ကျင်းပရန်အတွက် ကန့်သတ်ချက်များရှိသည်။

- တရားဝင်မှုနှင့် ယုံကြည်မှုရှိသော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုတွင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ် အတွက် တန်းတူအခွင့်အရေးရရန် မကြောက်မရွံ့လွတ်လပ်စွာကြိုးပမ်းသည့် ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့ (EMB) တစ်ဖွဲ့လိုအပ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးအဖွဲ့ တစ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် ကြားဖြတ်လွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရာတွင် အားလုံး နီးပါးအသုံးပြုသည့်စံပုံစံသည် ကနဦး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းတွင် လွတ်လပ်သည့်ပုံစံဖြင့် EMB အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အသွင်ကူး ပြောင်းရေးအဆုံးတွင် ထွက်ပေါ်လာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းမှုများ တွင် ထင်သာမြင်သာရှိသောပုံစံမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သွင်ပြင်အရလွတ်လပ် သော EMB ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသည့် (တွေ့ရနည်းသော) ကိုလိုနီခေတ်ရိုးရာ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုကို ပြန်လည်ကျင့်သုံးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

၁။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း - အထွေထွေလေ့လာ တွေ့ရှိချက်များ

‘ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း’ ဟူသောစကားစုကို ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုတွင် အနိုင်ရသောပါတီများ နှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ ဆန္ဒမဲများကို ကိုယ်စားလှယ်နေရာအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲလိုက် သောမူဘောင်နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဤစာတမ်းတွင် အသုံးပြုထားသည်။ အဓိကကျသည့် အချက် မှာ ရွေးချယ်မှုအခြေခံသဘောတရားတစ်ခုဖြစ်သည်။ အနိုင်ရသူများသည် တစ်နည်းနည်းဖြင့် ဆန္ဒမဲ အများဆုံးရရှိသည်ဟု ဆုံးဖြတ်သောအခြေအနေအဖြစ်သည့် အခြေခံအားဖြင့် အများစုကိုယ်စားပြု သဘာဝဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်း၊ ပါဝင်သူများမှ ယင်းတို့ရရှိသော ထောက်ခံမှုအဆင့်အလိုက် အကြမ်းဖျင်း အချိုးချသည့်ပုံစံဖြင့် မျှဝေသောအချိုးကျသဘာဝဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ထက်မကပါဝင်ပြီး မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးစီသည်ကိုယ်စားလှယ်များကို အများစုကိုယ်စားပြုမှု သဘော တရားအရရော အချိုးကျသဘောတရားအရပါ ပုံစံနှစ်မျိုးဖြင့်ပေါင်းစပ်ရွေးချယ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ဤအမျိုးအစားမှသွေဖယ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအနည်းငယ်ရှိသော်လည်း လက်ရှိအများစု အသုံးပြုနေသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အားလုံးနီးပါးသည် ဤစနစ်အတွင်းဖြစ်သည်။ ဤအဓိက အစိတ်အပိုင်းများနှင့်အတူ အခြားဆုံးဖြတ်ချက်များသည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်းတွင်အဓိက ကျသည်။ ၎င်းတို့အနက်အရေးကြီးဆုံးမှာ မဲဆန္ဒရှင်များသည် နိုင်ငံရေးပါတီ/လှုပ်ရှားမှုအကြားရွေး ချယ်မှုလားသို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအကြားရွေးချယ်မှုလားဆိုသည့်အချက်ဖြစ်သည်။

ကွဲပြားခြားနားသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် တူညီသော မဲဆန္ဒအရေအတွက်မှ မတူညီသော လူများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်စေသောကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်းသည် အရေးပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် ကိန်းဂဏန်းနှင့် ပထဝီအနေအထားနားလည်သိရှိမှု နည်းပညာဆိုင်ရာလုပ် ဆောင်မှုတစ်ခုကဲ့သို့ ထင်မှတ်ရသော်လည်း အမှန်တကယ်တွင်နက်ရှိုင်းသော နိုင်ငံရေးသက်ရောက် မှုများရှိသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်များ ဖော်ထုတ်ခြင်း နှင့်ဆိုင်သောမေးခွန်းသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲသူများ၏ စမှတ်ဖြစ်သည်။ ပထဝီဝင် အနေအထားဆိုင်ရာ၊ အတွေးအခေါ်ဆိုင်ရာ၊ သတ်မှတ်ဖော်ပြချက်ဆိုင်ရာ (ဥပမာ ကျား/မ၊ အသက် အစရှိသဖြင့်) သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်တည်မှုကိုယ်စားပြုခြင်း၊ အစိုးရ သို့မဟုတ် တစ်ဦး ချင်းကိုယ်စားလှယ်များ၏ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှု၊ ရင်ကြားစေ့ရေးနှင့် ညွန့်ပေါင်းဖွဲ့ခြင်းအတွက် မက်လုံးများ၊ အစိုးရ၏တည်ငြိမ်မှုနှင့် ထိရောက်မှု၊ ဥပဒေပြုအတိုက်အခံနှင့် ကြီးကြပ်မှုကိုမြှင့်တင် ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုကို အားပေးခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်၏ ရိုးရှင်းမှု နှင့်ရေရှည်တည်တံ့မှုတို့အပါအဝင် ဖြစ်နိုင်ချေအများအပြားရှိသည်။ စိန်ခေါ်ချက်မှာ ယင်းတို့အား လုံးကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း မရရှိနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤရည်ရွယ်ချက်များထဲမှ တစ်ခုသို့တည်လုပ် ဆောင်မှုသည် အခြားတစ်ခုနှင့် ဝေးကွာသွားခြင်းဖြင့် ဒွန်တွဲလေ့ရှိသည်။ ရည်ရွယ်ချက်များ ဖော် ထုတ်ခြင်းသည် ဦးစားပေးအရာကို ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မူဘောင်များအားလုံးသည် ပါဝင်မှုအတွက် မက်လုံးများပေးသကဲ့သို့ အတားအဆီးများလည်း ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ကိစ္စရပ်အများစုတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများသို့မဟုတ် အဖွဲ့များသည် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲတွင် ၎င်းတို့ဖွဲ့စည်းမှု၊ လုပ်ဆောင်မှုနှင့် ပါဝင်မှုနှင့်ဆိုင်သောစည်းမျဉ်းများသည် လူအချို့ကိုပါဝင်စေပြီး အခြားသူများကို ဖယ်ကျဉ်မှုဖြစ်စေနိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများ/အဖွဲ့များနှင့်၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအကြားရှိ ဆက်ဆံရေးသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ရွေးချယ်ခံရခြင်းနှင့် အဆိုပြုခံရခြင်းအချိန်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့် အချိန်နှစ်ခုစလုံးတွင် အလွန်အရေးကြီးသည်။ နိုင်ငံရေး ရန်ပုံငွေနှင့်ဆိုင်သော စည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာပြေလည်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါမှုလျော့နည်းလေ့ ရှိသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ငွေကြေးသည်အဓိကအခန်းကဏ္ဍ တစ်ခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ၎င်းသည် အမျိုးအစားမတူညီသော ပါတီများကိုကူညီခြင်း သို့မဟုတ် ဟန့်တားခြင်းပြုလုပ်နိုင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တိုင်း၏ လက္ခဏာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် - ပါတီကြီးများ၊ ပါတီငယ်များ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာအထူးပြုပါတီများ။

မှန်ကန်သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း ရရှိမှုသည် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အောင်မြင်မှုကို အာမခံပေ။ သို့သော် ညံ့သောရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်းသည် အမြဲတမ်းနီးပါးကျရှုံးမည်မှာ သေချာသည်။ အစိုးရလုပ်ငန်းတစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသွင်ကူးပြောင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲသွားသည်နှင့်အညီ မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူများသည် စနစ်အတွင်း တည်ဆောက်ထားသော မက်လုံးများကို နားလည်မှုတိုးတက်လာပြီး ၎င်းတို့မှ အကျိုးများရယူရန် မဟာဗျူဟာများချမှတ်လာနိုင်သည်။ ထို့ပြင်နိုင်ငံရေးပါဝင်ပတ်သက်သူများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ပြောင်းလဲရန်အတွက် ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အသုံးပြုရန်ကြိုးစားနိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြေလည်မှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ထောက်ခံသူများအတွက် မက်လုံးများသည် အကန့်အသတ်မရှိပေ။ အဖျက်အမှောက်သမားများသည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အတွင်း ထည့်သွင်းတည်ဆောက်ထားသော မက်လုံးများကိုကြည့်ပြီး အခြေအနေအလိုက် လုပ်ငန်းစဉ်ကိုပျက်ဆီးစေမည့် နောက်ထပ်ရည်ရွယ်ချက်များ ချမှတ်လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းစဉ်ကိုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ထောက်ခံသူများပင် ၎င်းတို့၏ ဂိုဏ်းဂဏအားသာချက်ကိုရရှိရန် သို့မဟုတ် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို တစ်ချိန်ချိန်တွင်အသုံးပြုလိုသည့်ဆန္ဒ ရှိနိုင်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုသည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါတည်း ဆုံးဖြတ်ရမည့်အရာမဟုတ်ဘဲ မိမိတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကိုအသုံးပြု၍ရွေးကောက်ပွဲကို နှောင့်ယှက်ရန် သို့မဟုတ် ဖျက်ဆီးရန်ကြိုးပမ်းသူများကို တုံ့ပြန်နိုင်ရန်အတွက် အကူးအပြောင်း တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ပြန်လည်သုံးသပ်နေရမည့်အရာဖြစ်သည်။ ပြောင်းလဲမှုများလုပ်ဆောင်ရာတွင် သက်ဆိုင်သူများအကြား စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု လိုအပ်နိုင်ပြီး အာဏာပိုင်များအကြား နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားအပေးအယူသည် အမြဲတမ်းတွင် အကုန်လုံးတစ်သတ်မတ်တည်းဖြစ်နေနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တိုင်း၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုသည် ဒေသအခြေအနေအပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် - အများစုကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြစ်သော အနိုင်ရသူအကုန်ယူစနစ်သည် နိုင်ငံရေးပါတီများအားကောင်းသော နိုင်ငံဖြစ်သည့် မလေးရှားနိုင်ငံတွင်ကြုံခဲ့ရသကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးပါတီများ အားနည်းသောနိုင်ငံဖြစ်သည့် ဆော်လမွန်ကျွန်းစုများနိုင်ငံတွင် တူညီသော

အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိပေ။ နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် ဒေသဆိုင်ရာအစိတ်အပိုင်းများ အားကောင်းမှု ရှိသော ကနဦးနှင့်အိန္ဒိယကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင်လည်း ကွဲပြားခြားနားစွာလုပ်ဆောင်သည်။ ဒေသသစ်တစ်ခုတွင် အလုံးစုံပြန်လည်အသုံးချသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တစ်ခုသည် ၎င်း၏မူလ နေရာတွင် ထိရောက်စွာလုပ်ဆောင်သကဲ့သို့ အတိအကျလုပ်ဆောင်နိုင်ဖွယ် မရှိချေ။

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအခြေအနေရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း

ဤဆွေးနွေးချက်စာတမ်းသည် ပဋိပက္ခလွန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် Edinburgh စကားဝိုင်းတွင် တင်ပြခဲ့သောတင်ပြချက်တစ်ခုကို အခြေခံထားသည်။ ခေါင်းစဉ်မှာ ‘တရားဝင်သောတည်ငြိမ်မှုအတွက် ရှာပုံတော် - ထိလွယ်ရှလွယ်နှင့် ပဋိပက္ခဒဏ်သက်ရောက်မှုရှိသောနိုင်ငံများ၏ အကူးအပြောင်းကာလရှိရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအကြား အပြန်အလှန်နှီးနွယ်ပတ်သက်မှု’ (Underwood, Bisarya နှင့် Zulueta-Fülscher ၂၀၁၈ ကိုကြည့်ပါ) ဖြစ်သည်။ ထိုစာတမ်းတွင် အထူးသဖြင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်မှစ၍ ထိလွယ်ရှလွယ်နှင့်ပဋိပက္ခဒဏ်ခံအခြေအနေရှိ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာပြေလည်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို လေ့လာထားပြီး ၎င်းဖြစ်ရပ်များအနက် တစ်ခုခုအပအားလုံးသည် ‘နောက်ဆုံး’ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုဖြင့် အဆုံးသတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းဖြစ်ရပ်များအနက်မှ ၂၃ ခုသည် ဒုတိယအကြိမ်မြောက် Edinburgh စကားဝိုင်း၏ရလဒ်အဖြစ် ရေးသားထွက်ရှိထားသော နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ရှေ့နောက်စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်း မူဝါဒစာတမ်းတွင် လေ့လာဖော်ပြထားသည် (Bell and Zulueta-Fülscher 2016)။ လက်ရှိစာတမ်းသည် ထိုဖြစ်ရပ် ၂၃ ခုပါဝင်သောအုပ်စုထဲ လစ်ဗျားနှင့်တူနီးရှားတို့ကို ထည့်သွင်းထားပြီး ဆိုမာလီယာရှိ လုပ်ဆောင်နေဆဲလုပ်ငန်းစဉ်ကိုလည်း ထည့်သွင်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဤလေ့လာချက်သည် အကူးအပြောင်းကာလရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်ရပ် ၂၇ ခုကို အခြေခံသည် (ဇယား ၁ တွင်ကြည့်ပါ) ။

ဇယား ၁ တွင်ဖော်ပြထားသောဖြစ်ရပ်များအနက် ၁၀ နိုင်ငံသည် အကူးအပြောင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်၊ ကြားဖြတ်လွှတ်တော် (အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင်တူညီသောအဖွဲ့)၊ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နှစ်ခုစလုံးအတွက် သီးသန့်စီ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပခဲ့သည်။ ၆ ခုသည် စာရင်းလိုက်အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် (PR) ပုံစံအချို့ကို သီးသန့်အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၃ နိုင်ငံဖြစ်သော အီဂျစ် (၂၀၁၂)၊ နီပေါနှင့် အရှေ့တီမောနိုင်ငံတို့သည် ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ် (parallel system) တစ်ခုကိုအသုံးပြုခဲ့သည်။ လစ်ဗျားနိုင်ငံသည် ၎င်းတို့၏ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အတွက် အနိုင်ရသူအကုန်လုံးစနစ် (FPTP) နှင့် လွှဲပြောင်း၍မရသော တစ်မဲတည်းပေးစနစ် (SNTV) တို့ကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြုခဲ့ပြီး ကြားဖြတ်လွှတ်တော်အတွက်မူ ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်ကို အသုံးပြုခဲ့သည်။

ဤလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ရလဒ်ကိုရှေ့ဆက်ကြည့်ရာတွင် ၁၁ နိုင်ငံတို့သည် စာရင်းလိုက် PRစနစ်ပုံစံကိုကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ငါးနိုင်ငံသည် ကိုလိုနီခေတ်မှ အများစုကိုယ်စားပြုစနစ်ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးသည်။ ၎င်းတို့အနက်မှ ကင်ညာနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဘူဂေးဗီးလ်သည် ဗြိတိသျှမှရယူသည့် FPTP စနစ်ကိုကျင့်သုံးပြီး ချဒါ၊ ကိုမိုရိုစ်နှင့် ဗဟိုအာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံတို့သည် ပြင်သစ်မှရယူသည့် နှစ်ကျော့ပြန်စနစ် (two round system) ကို ကျင့်သုံးသည်။ ဂီနီ (ကနာကရီ)၊ နီပေါ၊ အရှေ့တီ

မောနှင့်ဇင်ဘာတွေ လေးနိုင်ငံတို့သည် ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်ကို ရွေးချယ်သည်။ ကွန်ဂိုဒီမိုကရက်စတစ် သမ္မတနိုင်ငံ၊ အီဂျစ် (၂၀၁၄) နှင့် မာဒါဂက်စကာ သုံးနိုင်ငံတို့သည် အချို့ပထဝီဝင်ဒေသမှအဖွဲ့ဝင် များကို စနစ်တစ်ခုဖြင့်အသုံးပြု၍ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး အခြားဒေသများကို အခြားစနစ်ကျင့်သုံး ပြီး ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် ပေါင်းစပ်စနစ်များကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ အာဖရိကနက္ခတ်နိုင်ငံ သည် အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အဖွဲ့များအားနည်းသောနေရာများတွင် အမျိုးအစားခွဲရန် ခက်ခဲပြီး ၎င်း၏ရလဒ်များကို ကြိုတင်ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သောစနစ်ဖြစ်သည့် လွှဲပြောင်း၍မရသော တစ်မဲတည်းပေးစနစ်ကို အသုံးပြုသည်။ ဤစာတမ်းကို ရေးသားနေချိန်တွင် လစ်ဗျားနိုင်ငံ၏ လုပ်ငန်းစဉ်သည် အဆုံးထိမရောက်ရှိသေးဘဲ ဆိုမာလီယာနိုင်ငံသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ရောက်ရှိလျက်ရှိပြီး တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည့် အဆင့်သို့ မရောက်သေး ပေ။

နိုင်ငံတကာမှတွန်းအားပေးလုပ်ဆောင်သော အကူအပြောင်းများ (ဥပမာ - ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် အီရတ်) တွင် ယေဘုယျရိုးရှင်းလွယ်ကူပြီး ရွေးကောက်ပွဲများကို အခြားနည်းလမ်းများထက်စာလျှင် ပို၍လျင်မြန်စွာ ကျင်းပနိုင်စေသည်ဟူသည့် အကြောင်းပြချက်များဖြင့် စာရင်းလိုက် (list) PR စနစ် ကို ကျင့်သုံးနိုင်ချေရှိသည်။ ရှားပါးသော သို့မဟုတ် လုံးဝမရှိသော အကူအပြောင်းမတိုင်ခင် မကြာ သေးမီကာလက ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခဲ့သောဖြစ်ရပ် ၁၀ ခုတွင် ၆ ခုသည် စာရင်းလိုက် (list) PR စနစ်ကိုအသုံးပြုခဲ့သည်။ ကွန်ဂိုဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးသည့် စာရင်းလိုက် PR သည် စုပေါင်းစနစ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည်။

ဇယား ၁။ အကူအပြောင်းကာလအတွင်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးဖြစ်ရပ်များ

ဖြစ်ရပ်	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအတွက် နောက်ဆုံးတာဝန် ရှိသောအဖွဲ့	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက် ရေးအဖွဲ့ (CMB) အတွက်ရွေးကောက် ပွဲစနစ်	ကြားဖြတ် လွှတ်တော် (အကယ်၍ CMB မှ သီးခြားဖြစ်လျှင်) အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	အကူအပြောင်း အဆုံး၌လွှတ်တော် အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်
အာဖရိကနက္ခတ် တန်*	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ညီလာခံ	တိုက်ရိုက်မဟုတ်သော ရွေးကောက်ပွဲ	မသက်ဆိုင်	SNTV
ဘော့စနီးယား နှင့်ဟာဇီဂိုဗီ နား	ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲ	ရွေးကောက်ခွဲခြင်း မ ရှိ	စာရင်းလိုက် PR စီရင်စု	စာရင်းလိုက် PR စီရင်စု ^၁
ဘူဂေးဗီးလ် (PNG)*	တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သွယ်ဝိုက် ရွေးကောက် တင် မြှောက်၊ တစ်စိတ် တစ်ပိုင်း ခန့်အပ်ခဲ့ သည်	အနိုင်ရသူ အကုန်ယူ (FPTP)

ဖြစ်ရပ်	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအတွက် နောက်ဆုံးတာဝန် ရှိသောအဖွဲ့	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက် ရေးအဖွဲ့ (CMB) အတွက်ရွေးကောက် ပွဲစနစ်	ကြားဖြတ် လွှတ်တော် (အကယ်၍ CMB မှ သီးခြားဖြစ်လျှင်) အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	အကူးအပြောင်း အဆုံး၌လွှတ်တော် အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်
ဘူရွန်ဒီ*	အကူးအပြောင်း ဆိုင်ရာ အမျိုးသား ညီလာခံ	တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ရွေးကောက် တင်မြှောက် (ရှိနှင့်ပြီး ၁၉၉၃ တွင် စာရင်း လိုက် PR နိုင်ငံလုံးစနစ် ဖြင့်ရွေးကောက်ခံ)၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ခန့်အပ်ခဲ့သည်	မသက်ဆိုင်	စာရင်းလိုက် PR စီရင်စု
ကမ္ဘောဒီးယား	တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်	စာရင်းလိုက် PR စီရင်စု	မသက်ဆိုင်	စာရင်းလိုက် PR စီရင်စု
ဗဟိုအာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ*	အသွင်ကူးပြောင်း ရေး အမျိုးသား ကောင်စီ	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	မသက်ဆိုင်	နှစ်ကျော့ပြန် (TRS)
ချင်ဒီ*	အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် အမျိုးသားညီလာခံ	သုံးပွင့်ဆိုင်ကော်မရှင်မှ သွယ်ဝိုက်၍ ရွေးကောက်ခံ	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	နှစ်ကျော့ပြန် (TRS) ²
ကိုလံဘီယာ	တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်	စာရင်းလိုက် PR နိုင်ငံ လုံး	စာရင်းလိုက် PR ခရိုင် (ရှိနှင့်ပြီး ရွေးကောက်ခံ အဖွဲ့)	စာရင်းလိုက် PR ခရိုင်
ကိုမိုရိုစ်	သုံးပွင့်ဆိုင် ကော်မရှင်	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	မသက်ဆိုင်	နှစ်ကျော့ပြန် (TRS)
ကွန်ဂိုဒီမို ကရက်စတစ် သမ္မတနိုင်ငံ*	အမျိုးသား ညီလာခံ နှင့် အထက် လွှတ်တော် (ဆီးနိတ်)	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	မသက်ဆိုင်	အနိုင်ရသူ အကုန်ယူ (FPTP) နှင့် စာရင်း လိုက် PR
အီဂျစ် (၂၀၁၂)	တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	ပူးတွဲစင်ပြိုင် - စာရင်းလိုက် PR ခရိုင်၏ အစိတ်အပိုင်း	
အီဂျစ် (၂၀၁၄)*	အဖွဲ့ဝင် (၅၀) ဦးပါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ဆိုင်ရာ ကော်မတီ	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	မသက်ဆိုင်	TRS/BV နှင့် PBV
အယ်လ်ဆာ ဗေးဒေါ	ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများ	ရွေးကောက်ခံခြင်းမရှိ	စာရင်းလိုက် PR ခရိုင် (ရှိနှင့်ပြီး ရွေးကောက်ခံ အဖွဲ့)	စာရင်းလိုက် PR ခရိုင်

ဖြစ်ရပ်	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် နောက်ဆုံးတာဝန်ရှိသောအဖွဲ့	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ (CMB) အတွက်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	ကြားဖြတ်လွှတ်တော် (အကယ်၍ CMB မှ သီးခြားဖြစ်လျှင်) အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	အကူးအပြောင်းအဆုံး၌လွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်
ဂီနီနာ (ကနာကရီ)*	အသွင်ကူး ပြောင်းရေး အမျိုးသားကောင်စီ	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	မသက်ဆိုင်	ပူးတွဲစင်ပိုင် - စာရင်းလိုက် PR နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်း
အီရတ်	အကူးအပြောင်းဆိုင်ရာ အမျိုးသားညီလာခံ	တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ စာရင်းလိုက် PR	မသက်ဆိုင်	တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ စာရင်းလိုက် PR
ကင်ညာ*	အမျိုးသား ညီလာခံ	အနိုင်ရသူ အကုန်ယူ (FPTP) (ရှိနှင့်ပြီး ရွေးကောက်ခံအဖွဲ့)	မသက်ဆိုင်	အနိုင်ရသူ အကုန်ယူ (FPTP)
ကိုဆိုဗို*	ညီလာခံ	တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ စာရင်းလိုက် PR (ရှိနှင့်ပြီး ရွေးကောက်ခံအဖွဲ့)	မသက်ဆိုင်	တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ စာရင်းလိုက် PR
လစ်ဗျား	တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်	အနိုင်ရသူ အကုန်ယူ (FPTP) နှင့် လွှဲပြောင်းမရသော တစ်မဲတည်းပေးစနစ် (SNTV)	ပူးတွဲစင်ပိုင် - စာရင်းလိုက် PR ခရိုင်၏ အစိတ်အပိုင်း	မသက်ဆိုင်
မာဒါဂက်စကာ*	အကူးအပြောင်းဆိုင်ရာ အစိုးရ	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	မသက်ဆိုင်	အနိုင်ရသူ အကုန်ယူ (FPTP) နှင့် စာရင်းလိုက် PR
မိုဇမ်ဘစ်	ပြည်သူ့လွှတ်တော်	ပြည်နယ်လွှတ်တော်များမှ သွယ်ဝိုက် ရွေးကောက်ပွဲ (ရှိနှင့်ပြီး အဖွဲ့)	မသက်ဆိုင်	ခရိုင်အဆင့်ဆိုင်ရာ စာရင်းလိုက် PR
နီပေါ	တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်	ပူးတွဲစင်ပိုင် - စာရင်းလိုက် PR နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်း	မသက်ဆိုင်	ပူးတွဲစင်ပိုင် - စာရင်းလိုက် PR နိုင်ငံ၏အစိတ်အပိုင်း
ရဝမ်ဒါ*	အကူးအပြောင်းဆိုင်ရာ အမျိုးသားညီလာခံ	ခန့်အပ်ခဲ့သည်	မသက်ဆိုင်	တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ စာရင်းလိုက် PR
ဆိုမာလီယာ (၂၀၁၂)	နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်	သွယ်ဝိုက် ရွေးကောက်ပွဲ	မသက်ဆိုင်	
တောင်အာဖရိက	အမျိုးသား ညီလာခံ	စာရင်းလိုက် PR နိုင်ငံလုံး	မသက်ဆိုင်	တစ်နိုင်ငံလုံး နှင့် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ စာရင်းလိုက် PR

ဖြစ်ရပ်	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် နောက်ဆုံးတာဝန်ရှိသောအဖွဲ့	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ (CMB) အတွက်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	ကြားဖြတ်လွှတ်တော် (အကယ်၍ CMB မှ သီးခြားဖြစ်လျှင်) အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	အကူးအပြောင်းအဆုံး၌လွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်
အရှေ့တီမော	တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်	ပူးတွဲစင်ပြိုင် - စာရင်းလိုက် PR နိုင်ငံ၏အစိတ်အပိုင်း	မသက်ဆိုင်	ပူးတွဲစင်ပြိုင် - စာရင်းလိုက် PR နိုင်ငံ၏အစိတ်အပိုင်း ^၃
တူနီးရှား	နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာတိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်	စာရင်းလိုက် PR ခရိုင်	မသက်ဆိုင်	ခရိုင်အဆင့်ဆိုင်ရာစာရင်းလိုက် PR
ဇင်ဘာဘွေ	လွှတ်တော်	အနိုင်ရသူ အကုန်ယူ (FPTP) (ရှိနှင့်ပြီး ရွေးကောက်ခံ အဖွဲ့)	မသက်ဆိုင်	ပူးတွဲစင်ပြိုင် - စာရင်းလိုက် PR ပြည်နယ်၏အစိတ်အပိုင်း (အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ)

* မူကြမ်းရေးဆွဲမှုပြင်ဆင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးအဖွဲ့ကို ပြင်ပမှခန့်ထားသော ကော်မရှင်မှ ကူညီထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ ကော်မရှင်၏အခန်းကဏ္ဍသည် ကနဦးမူကြမ်းကို အဆိုပြုခြင်းမှ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို ကြီးကြပ်ပေးမှုအထိအမျိုးမျိုးအဖုံဖုံရှိသည်။

BV = ကိုယ်စားလှယ်ဗဟိုပြုဗဟု/အများစုစနစ်; FPTP = အနိုင်ရသူအကုန်ယူစနစ်; PBV = ပါတီဗဟိုပြု ဗဟု/အများစုစနစ်; PR = အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်; SNTV = လွှဲပြောင်း၍မရသောတစ်မဲတည်းပေး စနစ်; TRS = နှစ်ကျော့ပြန်စနစ်

အရင်းအမြစ် - စာရေးသူမှစုစည်းတင်ပြသည်

မှတ်စုများ-

၁။ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်အထိ နိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအား PR မဲဆန္ဒနယ်များအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် စာရင်းလိုက် PR စနစ်ကိုပြောင်းလဲလိုက်သဖြင့် လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင်အများစုကို ခရိုင်မဲဆန္ဒနယ်များမှရွေးကောက်ခဲ့ပြီး ကျန်အဖွဲ့များကို ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားမှ ရွေးကောက်ခဲ့သည်။

၂။ ချဒ်နိုင်ငံ၏အသွင်းကူးပြောင်းရေးသည် ၁၉၉၀ ခုနှစ် မှ ၁၉၉၇ ခုနှစ်ထိဖြစ်သည်။ နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ရပ်များတွင် FPTP နှင့် PBV/စာရင်းလိုက် (list)PR စနစ်တို့ကိုကျင့်သုံးသည့် ၂၀၀၉ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ သစ်ပါဝင်သည်။

၃။ အရှေ့တီမော၏နောက်ဆက်တွဲ ၂၀၀၆ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေသည်စာရင်းလိုက် (list) PR စနစ်ကိုပြောင်းလဲခဲ့သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သည့်အခြေအနေတွင် အချို့ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များသည် အခြားဒီဇိုင်းထက်ပို၍ သင့်လျော်ဟန်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းတွင် အားလုံးပါဝင်ရေးကို စဉ်းစားရှာဖွေရာ၌ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့်အဖွဲ့များသည် ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူကို ကိုယ်စားပြုသည့် ‘ကိုယ်စားလှယ်’ ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့်အချက်ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကနေ ရွေးချယ်တင်မြှောက်လိုက်သည့် လွှတ်တော်တွင်

အရေးပါသောသူများအားလုံးပါဝင်မှု သေချာစေရန်ဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် ဤရည်ရွယ်ချက် ရရှိအောင်မြင်မှုသည် PR စနစ် သို့မဟုတ် အရောစနစ် အသုံးပြုခြင်းကို ညွှန်ပြလေ့ရှိပြီးထိုသို့အသုံး ပြုရာတွင် လက်တွေ့၌ စာရင်းလိုက် PR စနစ်၏မူကွဲတစ်ခုဖြစ်သော အချိုးကျအစိတ်အပိုင်းကို အသုံးပြုသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးတွင် အားလုံးပါဝင်ရေးမူသည် အမျိုးသမီးများနှင့် လူ နည်းစုအဖွဲ့ဝင်များကို ခွဲတမ်းစနစ်မှတစ်ဆင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုရရှိသေချာစေရန် ကြိုးပမ်း မှုများ ဖြစ်စေသည်။ အမှန်တကယ်ပင် အမျိုးသမီးများနှင့် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသော မတူသောလူ အုပ်စု ၅ အုပ်စုအတွက် ခွဲတမ်းစနစ်ကို တပြိုင်နက်လည်ပတ်စေရန်ဖြစ်နိုင်ကြောင်း နီပေါနိုင်ငံက ပြသခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုသို့ ရရှိရန်အတွက် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုစီမှ အနိုင်ရသောအမတ်နေရာများ တွင် မည်သည့်အမျိုးသမီးနှင့် မည်သည့်လူနည်းစုကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ထည့်သွင်းမည်ကို ထိန်းချုပ်ရန်မှာ ပါတီများကိုလုံးလုံးအပ်နှင်းခဲ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ခွဲတမ်းလိုအပ်ချက်များနှင့် အဖွင့် စာရင်းစနစ်များ (open lists) အကြား ဝိရောဓိအလားအလာတစ်ခုရှိသည်။ ၎င်းမှာ အဖွင့်စာရင်း စနစ်ကို အသုံးပြုသော မဲဆန္ဒရှင်များသည် ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို အစီအစဉ်လိုက်ရွေး ချယ်မဲပေးရာတွင် ခွဲတမ်းလိုအပ်ချက်ကိုမထင်ဟပ်သော မဲပေးမှုများရှိနိုင်သည်ဆိုသည့် အချက်ဖြစ် သည်။ ၎င်းသည်မည်သည့်အဖွင့်စာရင်းစနစ်မဆို ဤအခြေအနေတွင်လက်တွေ့မကျမှုဖြစ်စေသည်။

ဒေသပြန့်နှံ့စွာ ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် အရေးကြီးနိုင်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု သို့မဟုတ် လှုပ်ရှားမှုမှရွေးကောက်ခံအဖွဲ့ဝင်အုပ်စုသည် ပါတီ သို့မဟုတ် လှုပ်ရှားမှု၏ အင်အားအရှိ ဆုံး နေရာများမှ အဖွဲ့ဝင်များဖြင့်သာဖွဲ့စည်းခြင်း သို့မဟုတ် အမြောက်အများဖြင့် ဖွဲ့စည်းခြင်းထက် တစ်နိုင်ငံလုံး သို့မဟုတ် ဒေသအများစုမှလူများကို ထည့်သွင်းရန်ပိုမိုဖြစ်နိုင်သည်။ အကယ်၍ နိုင်ငံရေးတရားဝင်မှုသည် မတည်ငြိမ်မှု သို့မဟုတ် ခြွင်းချက်ရှိပါက ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်အတွင်း နိုင်ငံရေးကွဲပြားမှုများသည် ဒေသဆိုင်ရာခြားနားချက်များကို သွားရောက်ထင်ဟပ်ကာ ဒေသတွင်း ပိုမိုကွဲပြားမှုများဖြစ်စေနိုင်သည့်စနစ်ထက် ဒေသတွင်းမူလရင်းမြစ်များကို ဖြတ်ကျော်သောရလဒ် များရှိသည့်စနစ်ကို ရွေးချယ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်သစ်ကို အများသဘောတူ ဘုံလက်ခံမှုရရှိအောင် တည်ဆောက်ရာတွင် အရေးကြီးသည့် အချက်တစ်ချက် ဖြစ်နိုင်သည်။ ၎င်း သည် စာရင်းလိုက် PR စနစ်သို့မဟုတ် စာရင်းလိုက် PR စနစ်ကို အဓိကအစိတ်အပိုင်း တစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်သည့်စနစ်တစ်ခုကို အသုံးပြုရန်ရည်ညွှန်းသည့် ဒုတိယအချက်ဖြစ်သည်။

စာရင်းလိုက် PR စနစ်ကိုရွေးချယ်ရာ၌ အရေးကြီးသည့် ဒုတိယဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုမှာ ကိုယ်စားလှယ်များအားတစ်ဦးထက်ပို၍ရွေးချယ်ခွင့်ရှိသော မဲဆန္ဒနယ်များ (multimember electoral districts) ကို သတ်မှတ်သည့်အဆင့်ဖြစ်သည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော်/ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန်အတွက် (single national district) တစ်နိုင်ငံ လုံးကို မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတည်းအဖြစ်သတ်မှတ်ကာအသုံးပြုခဲ့သည်။ လွှတ်တော်တစ်ရပ်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ဖို့ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာ၏ စီမံခန့်ခွဲမှုအောက်တွင် ကျင်းပခဲ့သော အီရတ်နှင့် ကိုဆိုဗို နိုင်ငံတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲများတွင်လည်း အလားတူပင် တစ်နိုင်ငံလုံးကို မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတည်း အဖြစ်သတ်မှတ်ကာ အသုံးပြုခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်များကိုကျင့်သုံးသောနေရာတိုင်း တွင် အမျိုးသားအဆင့် မဲပေးရွေးချယ်နိုင်သောကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်း (single national

list) ကို အချိုးကျစနစ်ကျင့်သုံးသော အပိုင်း (proportional component) အတွက် အသုံးပြုခဲ့သည်။ သို့သော် ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်ကျင့်သုံးသည့် ဇင်ဘာဘွေနိုင်ငံတွင်မူ အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ဤယန္တရားကို ပြည်နယ်အဆင့်၌ အသုံးပြုခဲ့သည်။ အခြား စာရင်းလိုက် PR စနစ်များတွင် (ဥပမာအားဖြင့် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့်တူနီးရှားနိုင်ငံများတွင်) လွှတ်တော်/တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးထက်ပို၍ ရွေးချယ်ခွင့်ရှိသော မဲဆန္ဒနယ်များ၏ အရွယ်အစားကို ပိုမိုသေးငယ်စွာ သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ များသောအားဖြင့် ပြည်နယ်အဆင့်တွင် သတ်မှတ်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ အကြောင်းရင်းမှာ ပထဝီဝင်အနေအထားဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုမှုတိုးမြှင့်ရန်နှင့် နိုင်ငံအနှံ့မှအဖွဲ့ဝင်များ၏ရွေးကောက်ပွဲများကို မြှင့်တင်ရန်ဖြစ်သည်။

အမျိုးသားအဆင့် မဲပေးရွေးချယ်နိုင်သော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းကို ကျင့်သုံးသည့် ချည်းကပ်မှုနည်းလမ်းသည် အုပ်ချုပ်စီမံရေးအတွက် ပိုမိုလွယ်ကူရိုးရှင်းသည်။ ထို့ပြင် ပိုမိုသေးငယ်သော ခရိုင်တစ်ခုစီအတွက် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အရေအတွက်သတ်မှတ်ရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာလေ့ရှိသော ပထဝီဝင်အနေအထားအလိုက်နေထိုင်သည့်လူဦးရေစာရင်းဇယားတိကျမှုနှင့် ၎င်းစာရင်းဇယားအပေါ်ယုံကြည်မှုနှင့် ပတ်သက်သောမေးခွန်းများကိုလည်းရှောင်ရှားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသောအကျိုးဆက်မှာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းကို နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ဗဟိုခေါင်းဆောင်ပိုင်းမှ လုံးလုံးလျားလျား ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် မြို့တော်အခြေစိုက် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များကို အထူးအလေးပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အတွင်းရှိဒေသဆိုင်ရာ အသံများကို လျော့ကျစေမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်သုံးရာတွင် ဒေသအနှံ့အပြား ကျယ်ပြန့်ပျံ့နှံ့စွာ ကိုယ်စားပြုမှုသည် အများစုစနစ်ကျင့်သုံးသောအခြေခံမှ ပိုမို၍ထွက်ပေါ်လာနိုင်ချေရှိသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်ရေးတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ လှုပ်ရှားမှုများ သို့မဟုတ် စုဝေးမှုများ၊ တစ်ဦးချင်း ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ ဆက်စပ်အရေးပါမှုသည် နောက်ထပ်စဉ်းစားရမည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် လွှတ်တော်အတွင်းရှိ အဖွဲ့များပေါင်းစည်းခြင်းသည် ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသည်ဟု စဉ်းစားပါက ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုသည် စာရင်းလိုက် PR အစစ်နှင့်ရိုးရှင်းစနစ် (list PR pure and simple)၊ သို့မဟုတ် အရောစနစ် သို့မဟုတ် အဓိက PR အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုပါဝင်သော ပေါင်းစပ်စနစ် စသော အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှုစနစ်တစ်ခုခုကို အသုံးပြုရန် ဆွဲဆောင်နိုင်သည်။ ‘မဲမှတစ်ဆင့်ကိုယ်စားလှယ်နေရာသို့’ ဆိုသည့်မေးခွန်းအတွက် ပြောနေခြင်းမဟုတ်သော်လည်း နိုင်ငံရေးအဖွဲ့များနှင့် ၎င်းတို့၏ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များအကြားရှိ ဆက်နွှယ်မှု (အဖွဲ့ဝင်များကို ညွှန်ကြားရန် သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားရန်အတွက်ပင်အဖွဲ့များကို အာဏာအပ်နှင်းမည်လား) သည်လည်း ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးကြီးသည်။

၃။ ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ မေးခွန်း

ဒီမိုကရက်တစ်ရွေးကောက်ပွဲများအားလုံးတွင် မသေချာမရေရာမှုပါဝင်သည်။ သို့သော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကူးအပြောင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိကပါဝင်လုပ်ဆောင်သူများအကြားရှိ ယုံကြည်မှုအဆင့်သည် နိမ့်ကျဖွယ်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့များအနေဖြင့်၎င်းတို့၏အကျိုး စီးပွားအကာအကွယ်ပေးမှု ရှိမရှိနှင့် ရွေးကောက်ပွဲပြီးနောက် ၎င်းတို့၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ယခင်ကဲ့သို့ ရှိမရှိကို မေးလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း၏ ရည်ရွယ်ချက် တွင် စနစ်သည် အဓိကပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများကို သိသိသာသာအာမခံချက်ပေးမည်ဟု (သွယ်ဝိုက် သို့မဟုတ် မဖော်ပြသည့်ပုံစံတစ်ခုဖြင့်) နားလည်သဘောပေါက်ကြသည်။

ယင်းကဲ့သို့သောအဖြစ်အပျက်သည် ဥပမာအားဖြင့် ဆိုမာလီနိုင်ငံ၏ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင်ကျင်းပ မည့် အကူးအပြောင်းဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်သောဆွေးနွေးမှုများတွင် အဓိကဖြစ် ခဲ့သည်။ မျိုးနွယ်စုဖြစ်တည်မှု ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း အလွန်အမင်းပြင်းထန်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု တွင် ကြားဖြတ်လွှတ်တော်ကို ‘၄.၅ မူ’ကို အခြေခံ၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၎င်းမူမှာ မျိုးနွယ်စုကြီးလေးစုစီမှ ညီမျှသောကိုယ်စားပြုမှုနှင့် နေရာအများအပြားရှိမျိုးနွယ်စုငယ်များ စုပေါင်း ၍ တစ်ဝက်ကိုယ်စားပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူ အများအပြားအနေဖြင့် မျိုးနွယ်စု ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ဖျက်သိမ်းလိုကြောင်း ရှင်းလင်းသောဆန္ဒရှိသော်လည်း ယင်းကဲ့သို့သောလုပ် ဆောင်ချက်အရွှေ့သည် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် အများအပြားအတွက် အလွန်ဝေးကွာသောခြေလှမ်း တစ်ခုဖြစ်နိုင်သည့် မသေချာမရေရာမှုကို ကိုင်တွယ်ရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ ပထဝီဝင်အနေအထား မရှင်းလင်းသည့် အခြေအနေတွင်လူတစ်ဦး၊ မဲတစ်မဲ၊ တန်ဖိုးတစ်ခုအနေဖြင့် အကောင်အထည်ဖော် ခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သောသက်ရောက်မှုနှင့် မျိုးနွယ်စုများ၏ အမှန်တကယ်ပမာဏမည်မျှရှိကြောင်း ဘုံနားလည်မှုပင်မရှိသောကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သောဆွေးနွေးမှုများ ဒွန်တွဲမှုသည် မသေချာမရေရာမှုကို ပိုမိုဆိုးဝါးစေသည်။

အဓိကအပြောင်းအလဲကြီးတစ်ခုကို လူအများစု ယေဘုယျထောက်ခံခြင်းသည် အဆိုပြုလာ နိုင်ဖွယ်ရှိသည့် အသေးစိတ်အပြောင်းအလဲတစ်ခုချင်းစီတိုင်းကိုလည်း လူအများစုထောက်ခံသည် ဟု မဆိုလိုနိုင်ပါ။ ဆွေးနွေးမှုများ ပိုပြီးအသေးစိတ်ဖြစ်လာသည်နှင့်အမျှ မသေချာမရေရာမှုနှင့် မ ယုံကြည်မှုအဆင့်တို့က မျိုးနွယ်စုကိုယ်စားပြုမှုကို အာမခံသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ကျင့်သုံးမှုကို ဖြစ်စေသည်။ (ဤချဉ်းကပ်မှုကို ကျင့်သုံးခဲ့သော ဖြစ်ရပ်များသည် အလွန်နည်းသော်လည်း ၂၀၁၈ ခု နှစ် လက်ဘနွန်နိုင်ငံတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြောင်းလဲရန်အထိဖြစ်စေခဲ့သော ဆွေးနွေးပွဲများသည် သက်ဆိုင်သောသဘာဝပင်ဖြစ်သည်။) ၎င်းသည်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကူးအပြောင်း၏ ဥပမာမဟုတ်သော်လည်း လူထုကိုယ်စားပြုမှုနက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေသည့်အခြေအနေတစ်ခု ဖြစ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ခွဲတမ်းမူဝါဒသည် အမျိုးသမီးများ

နှင့်လူနည်းစုများ၏ကိုယ်စားပြုမှုကိုသေချာစေရန်သာမက ၎င်းတို့၏သဘောထားထုတ်ဖော်မှုများကို ကာကွယ်ရာတွင် ရေရာမှုမရှိသည့်အခြေအနေကို ကန့်သတ်လျှော့ချရန် အခိုင်အမာပြောဆိုသောသူများ၏ အလျှော့အတင်းတောင်းဆိုမှုများကိုလည်း လက်ခံမှုရရှိစေသည်။

၄။ ပြဿနာအသေးစိတ်

အကူးအပြောင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီမိုကရေစီအခြေခံမူများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သော ပါဝင်သူအရေအတွက်မှာ များသောအားဖြင့် အကန့်အသတ်ရှိပြီး တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲဒီမိုကရေစီဆွဲမှုတွင် ပါဝင်သူများတွင် ယင်းကဲ့သို့သောဗဟုသုတရှိသူအရေအတွက် ပို၍ပင် နည်းပါးနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အသေးအမွှားဟုထင်ရသော နည်းပညာဆိုင်ရာ ကွာခြားချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်နှင့် နောက်ပိုင်းဆက်စပ်အဖြစ်အပျက်များကို အဓိကဩဇာသက်ရောက်စေနိုင်သည်။

တူနီးရှားနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေးပါတီနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မရှင်သည် အများစုကိုယ်စားပြုစနစ်ထက် အပြည့်အချိုးကျ (fully proportional) ကိုယ်စားပြုရွေးကောက်ပွဲများအပေါ်နှင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပရန်အတွက် စာရင်းလိုက် PR စနစ်အပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သဘောတူညီမှုရရှိခဲ့သည်။ သို့သော် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်တွင် ဆန္ဒမဲမှကိုယ်စားလှယ်နေရာသို့ ပြောင်းလဲလိုက်သော နည်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ အဓိကချဉ်းကပ်ပုံနှစ်မျိုးမှာ အများဆုံးလက်ကျန်မဲ (largest remainder) စနစ်များနှင့် အမြင့်ဆုံးပျမ်းမျှမဲ (highest average) စနစ်များ ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အများဆုံးလက်ကျန်မဲ (largest remainder) စနစ်သည် အမြင့်ဆုံးပျမ်းမျှမဲ (largest remainder) (highest average) စနစ်များထက် ပါတီငယ်များအတွက် ကိုယ်စားပြုမှုပိုမိုမြင့်မားစေသည်။ ဤဝေါဟာရ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်အနှစ်ချုပ်ကို Reynolds et al. (2005: 177-78) တွင်ကြည့်ပါ။

တူနီးရှားတွင် ၂၀၁၁ ခုနှစ် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သတ်မှတ်ချိန်၌ ဤအသေးစိတ်အချက်အလက်အဆင့်များ ဆွေးနွေးခဲ့ခြင်းရှိမရှိကိုမူ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရှိပေ။ ရှင်းလင်းသည့်အချက်မှာ အများဆုံးလက်ကျန်မဲ (largest remainder) စနစ်ဖြစ်သော Hare quota ကို အသုံးပြုရန်ရွေးချယ်မှုမှာ အလွန်အရေးကြီးခဲ့သည်။ ဇယား ၂ တွင် အမှန်တကယ်ရလဒ်နှင့် အမြင့်ဆုံးပျမ်းမျှမဲ (largest remainder) (highest average) နည်းလမ်း၏ မတူညီသောပုံစံနှစ်မျိုးအောက်တွင်တူညီသော မဲအရေအတွက်အပေါ်အခြေခံ၍ ထွက်ပေါ်လာမည့်အခြားရလဒ်ကို နှိုင်းယှဉ်ပြထားသည်။ မည်သည့်နည်းလမ်းမှပြည့်စုံသော အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှုကိုမပေး (သို့မဟုတ်မပေးနိုင်)ပါ။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင်ရရှိခဲ့သော အမှန်တကယ်စုစုပေါင်းဆန္ဒမဲသည် အချိုးကျကိုယ်စားပြုသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသောစနစ်တစ်ခုမှ လက်တွေ့တွင် အချိုးကျမှုမှ အလွန်အလွမ်းဝေးသောကိုယ်စားပြုမှုကိုဖြစ်ပေါ်စေသည့် သာကေတစ်ခုဖြစ်သည်။ လက်တွေ့တွင် Ennahda မှကောက်ယူခဲ့သော ဆန္ဒမဲ၏ ၃၇%သည် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ၏ ၄၁% အဖြစ်ပြောင်းလဲစေလိုက်ခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းအချက်က အစိုးရအနေဖြင့် ပါတီစုံသဘောတူညီမှုကို တည်ဆောက်ရန်လိုအပ်ကြောင်း ပြနေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် လိုအပ်သည်

ဟု သဘောတူညီခဲ့ကြသော သုံးပုံနှစ်ပုံ အများစုထောက်ခံမဲကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် ထိုသို့ သဘောတူညီမှုတည်ဆောက်ရန် ပို၍လိုအပ်သည်။ အမြင့်ဆုံးပျမ်းမျှမဲ (largest remainder) (highest average) စာရင်းလိုက် PR စနစ်၏အများဆုံးအသုံးပြုသော အမျိုးအစားဖြစ်သည့် D'Hondt စနစ် ကိုအသုံးပြုရန် ရွေးချယ်ခဲ့လျှင် Ennahda သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ကို တဖက်သတ် ရေးဆွဲသွားနိုင်ခဲ့မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းမှာတူညီသော ၃၇% မဲဆန္ဒသည် အမတ်နေရာ၏ ၆၉% အဖြစ် ပြောင်းလဲသွားမှုကိုအခြေခံ၍ဖြစ်သည်။

အကူးအပြောင်းများတွင် အဓိကနေရာ၌ပါဝင်သောသူများအပြားသည် ပင်ကိုယ်သင်္ချာ ပညာရှင်များ မဟုတ်ကြပေ။ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ကြုံတွေ့နေရသော အခြားအခက်အခဲပြဿနာ များ၊ အဖြစ်အပျက်များနှင့်အတူ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏အသေးစိတ်နှင့်ပတ်သက်၍ နည်းပညာပိုင်း ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်သက်သက်အဖြစ်သာ ရှုမြင်လေ့ရှိပြီး သင်္ချာနည်းပညာရှင်များနှင့် နောက်ကွယ်ရှိ ကျွမ်းကျင်သူများကိုအပ်ထားလေ့ရှိသည်။ တူနီးရှားနိုင်ငံသည် ဖြစ်လာနိုင်သည့်အစွန်းရောက်ဥပမာ တစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ၎င်းသည်နိုင်ငံရေး ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအနေဖြင့် ဘေးအန္တရာယ်နှင့် ပတ်သက်သောအသေးစိတ်အချက်အလက်များကိုလစ်လျူရှုထားကြောင်းကိုရည်ညွှန်းပြနေသည်။

ဇယား ၂ - မတူညီသော PR နည်းလမ်းများဖြင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တူနီးရှားနိုင်ငံအမျိုးသားညီလာခံ ရွေးကောက်ပွဲ၏ရလဒ်များ

နိုင်ငံရေး ပါတီ	ဆန္ဒမဲ %	Hare quota အများဆုံး လက်ကျန်မဲ (largest remainder)		Sainte Laguë အမြင့်ဆုံးပျမ်းမျှမဲ (highest average)		D'Hondt အမြင့်ဆုံးပျမ်းမျှမဲ (highest average)	
		ကိုယ်စားလှယ် နေရာ အရေအတွက်	ကိုယ်စားလှယ် နေရာ %	ကိုယ်စားလှယ် နေရာ အရေအတွက်	ကိုယ်စားလှယ် နေရာ %	ကိုယ်စားလှယ် နေရာ အရေအတွက်	ကိုယ်စားလှယ် နေရာ %
Ennahda	၃၇%	၈၉	၄၁%	၁၁၉	၅၅%	၁၅၀	၆၉%
သမ္မတနိုင်ငံ အတွက် ကွန်ဂရက်	၉%	၂၉	၁၃%	၂၇	၁၂%	၂၁	၁၀%
Ettakatol	၇%	၂၀	၉%	၁၈	၈%	၁၄	၆%
Popular Petition	၇%	၂၆	၁၂%	၂၃	၁၁%	၁၈	၈%
တိုးတက်သော ဒီမိုကရက်တစ် ပါတီ	၄%	၁၆	၇%	၉	၄%	၂	၁%
Initiative Party List	၃%	၅	၂%	၆	၃%	၈	၄%
အခြား	၃၃%	၃၂	၁၅%	၁၅	၇%	၄	၂%

အရင်းအမြစ် - Carey, J., 'Party Systems and the Choice Sets Voters Confront in Transitions to Democracy (ဒီမိုကရေစီသို့အကူးအပြောင်းတွင်မဲဆန္ဒရှင်များရင်ဆိုင်ရသည့်ပါတီစနစ်များနှင့်ရွေးချယ်မှု)', Paper presented at the Workshop on Democracy and Regime Change, Sabanci University, Istanbul, Turkey, 17 June 2014 <<http://aceproject.org/ero-en/misc/party-systems-and-the-choice-sets-voters-confront/view>>, accessed 3 August 2018.

၅။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီမိုကရေစီနှင့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူဘောင်ဒီမိုကရေစီ

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များသည် အချည်းနှီးသက်သက်အခြေအနေတွင် မလုပ်ဆောင်ပါ။ ထို့ပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ ရွေးချယ်ရာတွင် အင်စတီကျူးရှင်းသစ်များနှင့် အကူးအပြောင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှစ်ခုစလုံးအတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော မူဘောင်များ၏ အစိတ်အပိုင်းများနှင့် ချိတ်ဆက်သော ဖြစ်နိုင်ချေပုံစံများရှိမရှိကို စဉ်းစားထိုက်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များမှ နောက်ဆုံးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသို့ ဖြစ်ရပ်များကို ရှေ့နောက်စီစဉ်သတ်မှတ်ခြင်းသည် ယင်းကဲ့သို့သော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများကိုခွဲခြမ်းသုံးသပ်ခြင်း (Bell နှင့် Zulueta-Fülscher ၂၀၁၆) သည် ဇယား ၃ တွင် အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပုံစံလေးမျိုးဖြင့်ခွဲခြားနိုင်သည်။ ဤပုံစံလေးမျိုးနှင့် ချိတ်ဆက်နေသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုပုံစံတစ်ခု ကိုနားလည်ရန်ဖြစ်နိုင်ပါသလား။ သိသာသောဖြစ်တန်ချေရှိသည့် ယူဆချက်မရှိပေ။ နမူနာဖြစ်ရပ်၏ကန့်သတ် အရွယ်အစားနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကြားကွဲပြားခြားနားမှုကို တစ်သားတည်းဖြစ်စေသည့်အတိုင်းအတာသည် အကောင်းဆုံးသော အစမ်းအကြံပြုချက်များကို ဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။

ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများကို အမျိုးအစားခွဲရန်အခြားချဉ်းကပ်နည်းလမ်းသည် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်သူများအပေါ် အာရုံစိုက်သည်။ နိုင်ငံအချို့တွင် အကူးအပြောင်းကာလရှိအဓိက နိုင်ငံရေးသမားများသည် ပဋိပက္ခနှင့်လုံးလုံးမသက်ဆိုင်သည့် အယူအဆ/နိုင်ငံရေးကွဲပြားမှုနှင့် မတူခြားနားမှုများကို ဖော်ထုတ်ပြလေ့ရှိပြီး နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်တွင် တည်ထောင်ထားပြီးသောအစဉ် အလာရှိနိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှပေါ်ထွက်လာသည့် နိုင်ငံရေးပါတီအသစ်များအကြား ပြိုင်ဆိုင်မှုပါဝင်သည်။ ကိုလံဘီယာ၊ အယ်လ်ဆာဗေးဒေါ၊ မာဒါဂက်စကာနှင့် နီပေါတို့သည် ဥပမာဖြစ်သည်။ ဒုတိယပုံစံမှာ အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ဘူဂေးဗီးလ်နှင့် လစ်ဗျားကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးပါတီများအလွန်အားနည်းပြီး နိုင်ငံရေးအများစုကိုယ်ပိုင်ဟန်ပြုမှုနှင့် ဒေသဟန်ပြုသည့်အခြေအနေဖြစ်သည်။ တတိယအနေဖြင့် အများဆုံးတွေ့ရသောပုံစံမှာ အယူအဆ/နိုင်ငံရေး ကွဲပြားမှုများသည် ပဋိပက္ခနှင့် လုံးလုံးလျားလျားသက်ဆိုင်နေသော သို့မဟုတ် အဓိကအားဖြင့်သက်ဆိုင်နေသော အခြေအနေများတွင်ဖြစ်ပေါ်သည်။ ထိုအခါ အကူးအပြောင်းကာလအတွင်း အဓိကပါဝင်သူများသည် များသောအားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ (identity) သို့မဟုတ်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုကိစ္စရပ်တို့၏ တွန်းအားပေးမှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ကြသည်။ သို့သော် တဖန် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်ပတ်သက်သည့်အယူအဆတစ်ခုဟု မဆိုနိုင်ပေ။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုနှင့်ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်အကြား ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ဆက်စပ်မှုများကိုလည်းစဉ်းစားသင့်သည်။ လေ့လာခဲ့သောလေးနိုင်ငံသည် ဆိုမာ

လီယာနိုင်ငံကဲ့သို့ပင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ၎င်းသည်ပြေလည်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစမှတ်ဖြစ်သည်။ ကျန်နိုင်ငံများသည် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပုံစံတစ်ခု၏ သက်သေအထောက်အထားမရှိသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကိုဆုံးဖြတ်ခဲ့သော ဖက်ဒရယ်လေးနိုင်ငံတွင် စာရင်းလိုက် PR စနစ်နှစ်မျိုးဖြစ်သော ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်နှင့်နှစ်ကျော့ပြန်စနစ်ကိုတွေ့ရသည်။ နိုင်ငံ၏ပုံစံများဖြစ်သော သမ္မတစနစ်နှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသမ္မတစနစ် သို့မဟုတ် ပါလီမန်စနစ်နှင့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်သောစနစ်အကြားတွင်လည်း သိသာသောဆက်စပ်မှုမရှိပေ။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တစ်ရပ်ကို ပုံစံရေးဆွဲရာတွင် တည်ငြိမ်သော၊ ထိရောက်သောနှင့်တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုရှိသော အစိုးရတစ်ရပ်ဖြစ်ရန်နှင့် အတိုက်အခံပြုခြင်း၊ စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းခြင်းတို့ကိုမြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်များကို ကောင်းစွာထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်၏လုပ်ငန်းများကို ရွေးကောက်ခံအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့မှ ဖြည့်ဆည်းသည့်နေရာတွင် အားလုံးပါဝင်ရေးနှင့် ပေါင်းစည်းညီညွတ်မှုဆိုသည့်ရည်ရွယ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို စဉ်းစားသည့်နေရာတွင် လွှမ်းမိုးနိုင်ပြီးအရေးပိုပေးနိုင်သည်။ သို့သော် အကယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြားနေရာတွင်မူကြမ်းရေးဆွဲပြီး ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်၏လုပ်ငန်းသည်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အဖြစ်သာ အဓိကသို့မဟုတ်သီးသန့်ဖြစ်ပါက အားလုံးပါဝင်ရေးနှင့်ပေါင်းစည်းညီညွတ်မှုဆိုသည့်အရေးကိစ္စများသည် လုပ်ဆောင်နိုင်ချေလျော့နည်းသွားနိုင်သည်။

လက်တွေ့တွင် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အနေဖြင့် နှစ်ခုစလုံးကိုတာဝန်ထမ်းဆောင်ရသည့် နေရာများဖြစ်သော ကမ္ဘောဒီးယား၊ တောင်အာဖရိကနှင့် တူနီးရှားသုံးနိုင်ငံတွင် စာရင်းလိုက် PR စနစ်ကိုအသုံးပြုပြီး နီပေါနှင့်အရှေ့တီမော နှစ်နိုင်ငံတွင် ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်ကိုကျင့်သုံးခဲ့သည်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်တစ်ရပ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်သော ကြားဖြတ်လွှတ်တော်တစ်ရပ် ရွေးကောက်ခဲ့သည့် အီဂျစ်နိုင်ငံသည် ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်ကိုကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ဘော့စနီးယား၊ အီရတ်နှင့် ကိုဆိုဗိုနိုင်ငံတို့၏ နိုင်ငံတကာကကြီးမားစွာဦးဆောင်သော အကူးအပြောင်းတွင် စာရင်းလိုက် PR စနစ်ကိုကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ကိုလံဘီယာ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မဟုတ်သော တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတွင် စာရင်းလိုက် PR စနစ်ကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ အဖြစ်အပျက်အနည်းငယ်နှင့် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသောပြင်ပလွှမ်းမိုးမှုများဖြစ်သည့် နိုင်ငံတကာပါဝင်သူများမှ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကိုရိုးရှင်းစေလိုခြင်းနှင့် အချိန်ဇယားပိုမိုတိုတောင်းစေလိုခြင်းကဲ့သို့သော အချက်နှစ်ခုစလုံးကြောင့် ရွေးကောက်ခံအဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းများမှ သဘောတူရယူထားသည့် ရည်ရွယ်ချက်များ ပြည့်မြောက်စေနိုင်မည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်းကို တည်ဆောက်ရန် အခက်အခဲဖြစ်စေသည်။

လစ်ဗျားနိုင်ငံသည် သီးခြားရွေးကောက်ခံ အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ကိုတည်ထောင်ခဲ့သည့် လတ်တလော ဥပမာဖြစ်သည်။ တစ်ဖွဲ့သည်ဥပဒေပြုလွှတ်တော် (ပူးတွဲစင်ပြိုင်စနစ်ဖြင့်ရွေးကောက်ခံ) ဖြစ်ပြီး အခြားတစ်ဖွဲ့မှာ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် (FPTP နှင့် SNTV တို့ပါဝင်သော ပေါင်းစပ်အများစုကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့်ရွေးကောက်ခံ) ဖြစ်သည်။ ဤပုံစံသည်လက်တွေ့တွင် အလုပ်မဖြစ်ပေ။ ရှုပ်ထွေးမှုနှင့်အာဏာလွန်ဆွဲမှုများဖြစ်ပေါ်ပြီး တစ်ဖွဲ့၏တရားဝင်မှုမှာ အခြားတစ်ဖွဲ့တည်ရှိမှုကြောင့် လျော့နည်းသွားသည်။

ဇယား ၃ - ၁၉၉၀ ခုနှစ်မှစ၍ နိုင်ငံရေးပြေလည်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ

ပုံစံ	ဖော်ပြချက်	ဥပမာများ
၁	ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများမှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ပြေလည်မှုသို့ တိုက်ရိုက်ဦးတည်	ဘော့စနီးယားနှင့်ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ကိုလံဘီယာ၊ အယ်လ်ဆာဗေးဒေါ၊ မိုဇမ်ဘစ်
၂	အကူးအပြောင်းဆိုင်ရာနိုင်ငံရေးအစီအစဉ်မှ နောက်ဆုံးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသို့ တိုက်ရိုက်ဦးတည်	ဘိုဂိုင်းဗီးလ် (ပါပူဝါနယူးဂီနီ)၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ကိုမိုရိုစ်၊ ဂီနီ (ကနာကရီ)၊ ကင်ညာ၊ အရှေ့တီမော၊ တူနီးရှား၊ ဇင်ဘာဘွေ
၃	အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်မှ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ နောက်ဆုံးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ	ချဒ်၊ ကွန်ဂိုဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ၊ အီဂျစ်၊ လစ်ဗျား၊ မာဒါဂက်စကား၊ နီပေါ၊ တောင်အာဖရိက
၄	အကူးအပြောင်းဆိုင်ရာနိုင်ငံရေးအစီအစဉ်မှ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမှ နောက်ဆုံးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ	အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ဘူဂ္ဂန်ဒီ၊ ဗဟိုအာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၊ ကိုဆိုဗို၊ အီရတ်၊ ရဝမ်ဒါ

အရင်းအမြစ် - စာရေးသူမှ စုစည်းတင်ပြသည်။

၆။ ပြည်ပရောက်နိုင်ငံသားများ၏အခန်းကဏ္ဍ

ပြည်ပရောက်နိုင်ငံသား အားလုံးပါဝင်မှုရှိစေနိုင်ရေးဆိုသည့် အထွေထွေ အကြောင်းပြချက်များနှင့်တကွ ၎င်းတို့၏အသံများ၊ ငွေကြေးများအားဖြင့် အမှန်တကယ်လွှမ်းမိုးထားမှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်ပရောက်နိုင်ငံသားများပါဝင်သော အခန်းကဏ္ဍကို တဖြည်းဖြည်းပိုမိုကြီးထွားလာစေသည်။ တိုင်းပြည်ပြင်ပ/နယ်နိမိတ်ပြင်ပမှ ဆန္ဒမဲပေးခြင်းသည် မည်သူ့ကိုမည်သို့ပါဝင်စေရန် ဆိုသည့်မေးခွန်းများဖြစ်စေသည်သာမက ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှု အပေါ်လက်တွေ့ကျသော အကန့်အသတ်များချမှတ်နိုင်သည်။ ယင်းကဲ့သို့သော နယ်နိမိတ်ပြင်ပရောက် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းအတွက် ဒီဇိုင်းပုံစံရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် မလွယ်ကူပေ။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာရိုးသားမှု၊ အားလုံးပါဝင်ရေး၊ ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အချိန်ဇယားစသည့်အရေးကိစ္စတို့ကို ဖြေရှင်းရန်လိုသည်။ ထို့ပြင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာယန္တရားဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များတွင် ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကို လက်ခံခြင်းနှင့် ပတ်သက်သောကိုင်တွယ်ရမည့် သံတမန်ရေးရာနှင့်ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာမေးခွန်းရှိသည်။

နိုင်ငံအများစုသည် ပြည်ပရောက်နိုင်ငံသားများဆန္ဒမဲပေးခြင်းအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေအရ ပံ့ပိုးထားပြီး တစ်ခါတစ်ရံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သည်။ ကိုလံဘီယာ၊ အီဂျစ်နှင့် တူနီးရှားနိုင်ငံတို့၏ အကူးအပြောင်းအခြေအနေတွင် ပြည်ပရောက်ဆန္ဒမဲပေးခြင်းပါဝင်သော အထူးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်ကို တဖြည်းဖြည်းစတင်ထည့်သွင်းဖော်ပြလာသည်။ ဘူဂေးဗီးလ်ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်တွင် နိုင်ငံတွင်းမနေထိုင်သော ဘူဂေးဗီးလ်နိုင်ငံသားများအတွက် အခွင့်အရေးအဖြစ် လွတ်လပ်ရေးအတွက် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲမဲပေးရန် ပါဝင်သည်။ သို့သော် အခြားရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အကျုံးဝင်မှုရှိမရှိဆိုသည်မှာ အနာဂတ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွက် ကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ပရောက်ဆန္ဒမဲပေးရေးနှင့်ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းရန်စဉ်းစားရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ၏ လက်တွေ့ကျသော မေးခွန်းများကို စိတ်ထဲတွင်မှတ်သားထားရမည်။ ၎င်းတို့အနက် အချို့သည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုနှင့်ဆက်စပ်နေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်ပရောက်သူများ လူပုဂ္ဂိုလ်ကိုယ်တိုင်မဲဆန္ဒပေးမှုသည် (လုပ်ငန်းအကောင် အထည်ဖော်မှုတွင် နိုင်ငံတကာပါဝင်မှုဆောင်ရွက်မှုမရှိပါက) ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကိုသံတမန် ကိုယ်စားလှယ်များ ကိုင်တွယ်နိုင်စွမ်းတွင် မူတည်သည်။ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသာ မဲပေးရသည့်ပုံစံတွင် ပြည်ပရောက်မဲဆန္ဒရှင်များသည် မည်သည့်မဲဆန္ဒနယ်နှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ၎င်းတို့အား မှန်ကန်သောသက်ဆိုင်ရာဆန္ဒမဲ လက်မှတ်ထုတ်ပေးရန် စိစစ်သတ်မှတ်ရန်လိုအပ်သောကြောင့် ၎င်းစနစ်ထက် မဲဆန္ဒရှင်များအားလုံး တူညီသော ဆန္ဒမဲ

လက်မှတ်ရရှိသော တစ်နိုင်ငံလုံးအတွက် ကိုယ်စားလှယ်စာရင်းတစ်ခုတည်းဖြင့် လုပ်ဆောင်သည့် စာရင်းလိုက် PR စနစ်သည် ပိုမို ရိုးရှင်းလွယ်ကူသည်။

၇။ အကူးအပြောင်းကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲမှု

အချို့ပညာရှင်များနှင့် လေ့လာသုံးသပ်သူများက ဒေသဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲများကို ဦးစွာ ကျင်းပပြီး အမျိုးသားအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများကို နောက်ကျမှကျင်းပခြင်းဖြင့် အောက်မှအထက် သို့တက်သည့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာမူဘောင်ကိုတည်ဆောက်ရန် လိုလားကြောင်းအကြံပြုကြသည်။ အယူအဆမှာ ဒေသဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများ (နှင့်ဒေသတွင်းအခြေခံအဆောက်အအုံများ ပြန်လည် တည်ဆောက်ရန်) ကိုထောက်ပံ့ရန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အားပေးခြင်းသည် ပဋိပက္ခ၏ကွဲပြား မှုများကိုဖြတ်တောက်ပစ်သည့် ဆက်ဆံရေးကိုတိုးတက်စေရန် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်သည်။ သို့သော် ဘူရုန်ဒီနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတည်းသာ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းမှ အကူးအပြောင်းများတွင် ဤလမ်းကြောင်းကိုရှင်းရှင်းလင်းလင်း လိုက်လျှောက်ခဲ့သည်။ လက်တွေ့တွင်မူရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မူဘောင်များသည် အမျိုးသားအဆင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအကြား ဆွေးနွေးမှုများ၏ အစီအစဉ် ဖြစ်နေသည်မှာ သေချာသလောက်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကူးအပြောင်းပုံစံ ရေးဆွဲသူများသည် အကူးအပြောင်း ကာလအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲများကိုကျင်းပမည့်အချိန်နှင့် အကူးအပြောင်းပြီးဆုံးပြီးဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် ပထမဆုံးအမျိုးသားနှင့် ဒေသဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပမည့် အချိန် နှစ်ရပ်လုံးကိုစဉ်းစားရာတွင် ရွေးချယ်မှုတစ်ခုရင်ဆိုင်ရလေ့ရှိသည်။ လက်တွေ့တွင် ကြားဖြတ် အဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများကို အမျိုးသားအဆင့်တွင်သာ အမြဲတမ်းနီးပါးအဓိကထား လုပ်ဆောင်လေ့ရှိ သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုအဆုံး၌ လက်တွေ့တွင် အမျိုးသားနှင့် ဒေသရွေးကောက်ပွဲများကို တစ် ပြိုင်တည်းကျင်းပခြင်း သို့မဟုတ် အမျိုးသားအဆင့်ရွေးကောက်ပွဲများကို ဦးစွာကျင်းပခြင်းအကြား ရွေးချယ်မှု ထွက်ပေါ်လာလေ့ရှိသည်။

တစ်ပြိုင်တည်းကျင်းပခြင်းသည် ဒေသဆိုင်ရာရွေးကောက်ခံအာဏာပိုင်များကို ပိုမိုစောလျင် စွာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေပြီး စည်းရုံးရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် လူသားအရင်းအမြစ် ဆိုင်ရာအခက်အခဲများလိုအပ်ချက် နည်းပါးစေသည်။ သို့သော် အမျိုးသားအဆင့်နှင့် နိုင်ငံရေးအယူ အဆကွဲပြားခြားနားမှုများကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲပုံစံတွင် ဒေသအဆင့်အရေးအရာများ ဖယ်ကြဉ်ခံ ရနိုင်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် အမျိုးသားအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများပြီးနောက် သီးခြားကျင်းပသည့် ဒေသဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဒေသဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များသည် ပိုမိုရှင်း လင်းပြီး သိသာသည့်အခန်းကဏ္ဍဖြစ်စေနိုင်သော်လည်း သီးခြားရွေးကောက်ပွဲနှစ်ရပ်ကျင်းပခြင်း သည် အရင်းအမြစ်ပိုမိုလိုအပ်စေသည်။ အမျိုးသားအဆင့်ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပပြီးသည့်အခါ အမျိုးသားအဆင့် နိုင်ငံရေးသမားများအနေဖြင့် ဒေသရွေးကောက်ပွဲများကို ဦးစားပေးတစ်ခုအဖြစ် မသတ်မှတ်သည့်အပြင် အခြားနိုင်ငံရေးသမားများ၏ အထင်အမြင်နှင့်ယုံကြည်မှုများရှိနိုင်သည့်

ဒုတိယလမ်းကြောင်းထွက်ပေါ်လာမည်ကိုပံ့ပိုးရန် စိတ်အားပင်မထက်သန်နိုင်မှု စသောအန္တရာယ်ရှိ နိုင်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုဒီမိုကရေစီ၏ အထွေထွေအခြေခံမူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးအဖွဲ့များတင်မြှောက်ရန်ကျင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲများအပေါ် အဘယ်ကြောင့် တူညီစွာအကျိုး ဝင်သက်ရောက်မှုမရှိရသလဲဆိုသည့် မေးခွန်းအတွက် အကြောင်းရင်းမှာ ခိုင်ခိုင်မာမာ မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် EMB သည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်သူများအားလုံးတန်းတူညီစွာ ပါဝင်မှုရှိစေနိုင်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲမူဘောင်ကို ပြဋ္ဌာန်းအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ကာ ၎င်းသည် လက်တွေ့တွင် လွတ်လပ်စွာတည်ရှိကြောင်းကို မကြောက်မရွံ့ ပြသရမည်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဤအခြေခံမူများ ခိုင်မာစွာအမြစ်တွယ်တည်ရှိနေမှုသည် လုပ်ငန်းစဉ်ကနဦးအစကတည်းမှာပင် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု ထပ်မံအငြင်းပွားနိုင်သည်။

ဤစာတမ်းတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသော အကူးအပြောင်းကာလအတွင်း အသုံးပြုသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံများကို ဇယား ၄ တွင်ဖော်ပြထားသည်။ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများမှလုပ်ငန်းစဉ်များကိုတိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်သောနေရာများမှလွဲ၍ တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော် နှင့်/သို့မဟုတ် ကြားဖြတ်လွှတ်တော်များ၏ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည့်အဖွဲ့ကို သီးခြားလွတ်လပ်သောပုံစံဖြင့်ဖွဲ့စည်းပြီး အကူးအပြောင်းကာလတစ်လျှောက်လုံးတွင် ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့သည်။ အီဂျစ်မှလွဲ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းရှိသည့်နေရာအားလုံးတွင် လွတ်လပ်သော EMB အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ အခြားသော အချို့နိုင်ငံများဖြစ်သည့် ကိုဆိုဗို၊ လစ်ဗျားနှင့်တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတို့တွင်မူ ကော်မရှင်တည်ရှိမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားသော်လည်း အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို အနည်းငယ်သာဖော်ပြ သို့မဟုတ် လုံးဝမဖော်ပြပါ။ ပိုမိုအသေးစိတ်ကျသည့် အချက်များကို ဥပဒေများတွင်သီးသန့်ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကူးအပြောင်းလုပ်ငန်းစဉ် ပြီးဆုံးသွားပြီးနောက် ရွေးကောက်ပွဲ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၏ လွတ်လပ်မှုကို ခိုင်မာစွာအမြစ်တွယ်လာစေမှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအကူးအပြောင်းမှ ကျင့်သုံးခဲ့သောပုံစံတို့နှင့် လုံးဝဆက်စပ်သည့် လက္ခဏာမတွေ့ရပေ။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုအများစုတွင် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲ စီမံအုပ်ချုပ်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအမြစ်တွယ် ခိုင်မာမှုဖြင့် အဆုံးသတ်သွားသော်လည်း ပြင်သစ် သို့မဟုတ် ပေါ်တူဂီ ကိုလိုနီအမွေအနှစ်နိုင်ငံ အများအပြားတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အမြစ်တွယ်ခိုင်မာသည့် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုများ မရှိပေ။ ယခင်ကိုလိုနီအာဏာစနစ်၏ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုပေါင်းစပ်ပုံစံကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးလေ့ရှိသည်။ ဘောစနီးယားသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သော EMB ကိုကျင့်သုံးရန် နောက်ထပ် ထင်ရှားသောခြွင်းချက်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။

ဇယား ၄။ အကူးအပြောင်းကာလအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်

ဖြစ်ရပ်	တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်နှင့်/ သို့မဟုတ် ကြားဖြတ်လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများ အတွက် EMB ပုံစံ	ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထား သလား။	နောက်ဆုံး EMB ၏ ပုံစံ	နောက်ဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထား သလား။
အာဖဂန်နစ္စတန်	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဘော့စနီးယား နှင့် ဟာဇီဂိုစီးနား	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် အရလုပ်ဆောင်သော နိုင်ငံတကာဦးဆောင် အဖွဲ့ ¹	မပြဋ္ဌာန်းပါ
ဘူဂေးဗီးလ် (PNG)	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဘူရွန်ဒီ	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ကမ္ဘောဒီးယား	နိုင်ငံတကာအဖွဲ့	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	မပြဋ္ဌာန်းပါ ²
ဗဟိုအာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	မပြဋ္ဌာန်းပါ
ချဒ်	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	ပေါင်းစပ်	မပြဋ္ဌာန်းပါ
ကိုလံဘီယာ	လွတ်လပ်သည်	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ကိုမိုရိုစ်	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	ပေါင်းစပ်	မပြဋ္ဌာန်းပါ
ကွန်ဂိုဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
အီဂျစ်	လွတ်လပ်သည်	မပြဋ္ဌာန်းပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
အယ်လ်ဆာဗေးဒေါ	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဂီနီ (ကနာကရီ)	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
အီရတ်	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ကင်ညာ	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ကိုဆိုဗို	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည် ³	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
လစ်ဗျား	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည် ³	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည် ⁴
မာဒါဂက်စကာ	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်

ဖြစ်ရပ်	တိုင်းပြည်ပြည်လွှတ်တော်နှင့်/သို့မဟုတ် ကြားဖြတ်လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် EMB ပုံစံ	ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထား သလား။	နောက်ဆုံး EMB ၏ ပုံစံ	နောက်ဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထား သလား။
မိုဇမ်ဘစ်	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	ပေါင်းစပ်	မပြဋ္ဌာန်းပါ
နီပေါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ရဝမ်ဒါ	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဆိုမာလီယာ	လွတ်လပ်သည် ⁵	ပြဋ္ဌာန်းသည် ⁵		
တောင်အာဖရိက	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည် ³	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
အရှေ့တီမော	နိုင်ငံတကာအဖွဲ့	မသက်ဆိုင်ပါ	ပေါင်းစပ်	မပြဋ္ဌာန်းပါ
တူနီးရှား	လွတ်လပ်သည်	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဇင်ဘာဘွေ	မသက်ဆိုင်ပါ	မသက်ဆိုင်ပါ	လွတ်လပ်သည်	ပြဋ္ဌာန်းသည်

အရင်းအမြစ် - စာရေးသူမှပြုစုသည်

မှတ်စုများ

- ၁။ လွှတ်တော်မှတစ်ဆင့်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ပုံစံတစ်ခုဖြင့် ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် အစားထိုးခဲ့သည်။
- ၂။ ၂၀၁၄ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သီးခြားလွတ်လပ်သော အဖွဲ့အဖြစ် ထည့်သွင်းခဲ့သည်။
- ၃။ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ကို အမည်အားဖြင့်သာ ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပြီး ဖွဲ့စည်းမှုနှင့်အာဏာများကို လွှတ်တော်ကိုအပ်နှင်းထားသည်။ နောက်ဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်မူ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် အာဏာများကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည်။
- ၄။ မူကြမ်းတွင်ထည့်သွင်းထားပြီး ဤစာတမ်းရေးသားချိန်တွင် အတည်မပြုရသေးပေ။
- ၅။ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ပုံစံကို တည်ထောင်ခဲ့သော်လည်း ကြားဖြတ်လွှတ်တော်၏ သွယ်ဝိုက်သော ရွေးကောက်ပွဲ (indirect election) အတွက် တာဝန်မရှိပေ။

Bell, C. and Zulueta-Fülscher, K., *Sequencing Peace Agreements and Constitutions in the Political Settlement Process*, International IDEA Policy Paper No. 13 (Stockholm: International IDEA, 2016), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/sequencing-peace-agreements-and-constitutions-political-settlement-process?lang=en>>, accessed 3 August 2018

Carey, J., 'Party Systems and the Choice Sets Voters Confront in Transitions to Democracy', Paper presented at the Workshop on Democracy and Regime Change, Sabanci University, Istanbul, Turkey, 17 June 2014, <<http://aceproject.org/ero-en/misc/party-systems-and-the-choice-sets-voters-confront/view>>, accessed 3 August 2018

Reilly, B., 'Postwar elections: Uncertain points of transition', in A. Jarstad and T. Sisk (eds), *From War to Democracy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008)

Reynolds, A., Reilly, B. and Ellis, A., *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook* (Stockholm: International IDEA, 2005), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/electoral-system-design-new-international-idea-handbook?lang=en>>, accessed 3 August 2018

Töpperwein, N., 'Participation and representativeness in constitution making processes', in International IDEA, *Constitution Building: A Global Review (2013)* (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/constitution-building-global-review-2013?lang=en>>, accessed 3 August 2018

Underwood, W., Bisarya, S. and Zulueta-Fülscher, K., *Interactions between Elections and Constitution-Building Processes in Fragile and Conflict-affected States* (Stockholm: International IDEA, 2018), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/elections-constitution-building-processes-fragile-conflict-affected-states?lang=en>>, accessed 3 August

စာရေးသူအကြောင်း

Andrew Ellis သည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံမူဘောင်များ ဒီဇိုင်းချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီအကူးအပြောင်းနှင့် တည်ဆောက်ရေးအတွက် ပံ့ပိုးကူညီရန် နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းများ ဆွေးနွေးကျင်းပခြင်းဆိုင်ရာ အကြီးတန်းအကြံပေးတစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်မတိုင်မီ အစောပိုင်းအထိ International IDEA ၏ အာရှပစိဖိတ်ဒေသဆိုင်ရာ ဒါရိုက်တာ၊ လုပ်ငန်းကြီးကြပ်ရေးဒါရိုက်တာနှင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာအစီအစဉ်၏ အကြီးအကဲအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ သူသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်း - International IDEA လက်စွဲစာအုပ်အသစ် အပါအဝင် International IDEA မှ ထုတ်ဝေသော စာတမ်းများစွာတွင် တွဲဖက်စာရေးဆရာအဖြစ် ပါဝင်ရေးသားပါသည်။

Ellis သည် ဒီမိုကရေစီအကူးအပြောင်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ အကြံပေးတစ်ဦးအဖြစ် အတွေ့အကြုံများစွာ ရှိပါသည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ National Democratic Institute တွင် အကြီးတန်းအကြံပေးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အတူတကွ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် နိုင်ငံရေးဥပဒေများ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ ကျား/မ ကိုယ်စားပြုခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ လက်တွေ့ကျမှု အစရှိသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ အခြားသော အဓိကအတွေ့အကြုံများမှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် မင်ဒါနာအိုရှို ကာတာစင်တာ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဦးဆောင်ခဲ့ခြင်း၊ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ပါလက်စတိုင်းရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ပညာရပ်ဆိုင်ရာအကြံပေးအရာရှိချုပ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းနှင့် ၁၉၉၈ ခုနှစ် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ဥရောပကော်မရှင်၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။

အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း

ယခုစာတမ်းကို *Edinburgh Dialogues on Post-Conflict Constitution Building* (ပဋိပက္ခလွန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အီဒင်ဘာ့ဆွေးနွေးပွဲ၊ *International IDEA*၊ အီဒင်ဘာရာတက္ကသိုလ် နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်များ သုတေသနအစီအစဉ် (*Political Settlements Research Programme of the Global Justice Academy*) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ရေးရာ အီဒင်ဘာရာ ဗဟိုဌာန (*Edinburgh Centre for Constitutional Law at the University of Edinburgh*) တို့မှ ပူးပေါင်းစီစဉ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

International IDEA

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေးနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) သည် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒီမိုကရေစီစနစ် ပေါ်ထွန်းရေးကို အထောက်အပံ့ပေးရန် ရည်မှန်းဆောင်ရွက်နေသည့် အစိုးရများအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အလွှာအသီးသီးရှိ ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံရေး အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ဖြစ်စဉ်များ တည်ဆောက်ရန်၊ အကာအကွယ်ရရှိရန်နှင့် အားကောင်းစေရန် ထောက်ပံ့ပေးလျက် ရှိပါသည်။ International IDEA ၏မျှော်မှန်းချက်မှာ ဒီမိုကရေစီဖြစ်စဉ်များ၊ အင်အားစုများနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများသည် အားလုံးပါဝင်နိုင်ပြီး တာဝန်ခံယူမှုလည်းရှိကာ ရေရှည်တည်တံ့သောဖွံ့ဖြိုးမှုဆောင်ကျဉ်းပေးနိုင်သည် ကမ္ဘာတစ်ခုတည်ဆောက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

International IDEA သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးပါဝင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်စားပြုခွင့်လုပ်ငန်းများကို အဓိကသုံးပိုင်းခွဲခြားလျက်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ကျား-မ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လူတိုင်းအကျုံးဝင် ပါဝင်ခွင့်ရှိခြင်း၊ ပဋိပက္ခကို အလေးထားဂရုပြုခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးခြင်းအကြောင်းအရာများကို လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အားလုံးတွင် ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ International IDEA သည် နိုင်ငံတကာ ဒီမိုကရက်တစ်အလေ့အကျင့်ကောင်းများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ၍ အသိပညာပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရက်တစ် အင်အားစုများကို ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုစွမ်းရည်နှင့်နည်းပညာဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများတွင် လူအများသိရှိနားလည် ဆွေးနွေးနိုင်မည့် အခင်းအကျင်း ပြင်ဆင်ပေးခြင်း စသည်တို့ကို ဖြည့်ဆည်းပေးလျက် ရှိပါသည်။

International IDEA သည် စတော့ဟုမ်းမြို့တွင်ရုံးစိုက်ပြီး အာဖရိက၊ အာရှ-ပစိဖိတ်၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကာရေဘီယံဒေသများတွင် ရုံးများဖွင့်လှစ်ထားရှိပါသည်။ International IDEA သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် အမြဲတမ်း လေ့လာသူနှင့် European Union ၏ အသိအမှတ်ပြု အဖွဲ့အစည်းလည်းဖြစ်ပါသည်။

<<http://idea.int>>

Global Justice Academy

The Global Justice Academy သည် ပညာရပ်စုံ ကွန်ရက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာတဝှမ်းစီရင်မှုများအား သုတေသနပြုခြင်း၊ သင်ကြားခြင်းနှင့် အသိပညာဝေမျှခြင်းတို့ကို ပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိပါသည်။ အီဒင်ဘာရာတက္ကသိုလ်ရှိ ပူးပေါင်းလုပ်ငန်းများနှင့် စင်တာလုပ်ငန်းများတွင် အခြေခံ၍ ကျယ်ပြန့်စေရန်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ The Global Justice Academy သည် အဓိကအားဖြင့် အောက်ပါလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်နေပါသည်။

- ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပညာရပ်စုံဌာနတစ်ခု ဖြစ်ရန်
- တရားမျှတသော ကမ္ဘာကြီးဖြစ်ရေးအတွက် စိတ်ကူးအတွေးအမြင်များ ဆွေးနွေးဖလှယ်ရာ နေရာတစ်ခုဖြစ်ရန်
- ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာအနှံ့ တရားမျှတရေး လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်နေသူများအကြား ဆွေးနွေးနိုင်မည့်ဖိုရမ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ရန်

The Global Justice Academy သည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပညာရှင်၊ ပညာရေးဌာနများနှင့် ကွန်ရက်များ၎င်းတို့၏လေ့လာမှုကျယ်ပြန့်စေရန် ဆွေးနွေးနှီးနှောမှုများကို ဖြည့်ဆည်းပေးလျက်ရှိပါသည်။

အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ Global Justice Academy ၏ အဖွဲ့ဝင်များ သုတေသနဆိုင်ရာ၊ သင်ကြားခြင်းနှင့် အသိပညာဝေမျှခြင်းဆိုင်ရာ နယ်ပယ်တို့တွင် ပိုမို၍သိကျွမ်းနားလည်စေရန်ဖြစ်သည်။ ယခုလုပ်ဆောင်မှုဖြင့် ကာလမကြာမီအတွင်း ပူးပေါင်းသုတေသနပြုသည့် စီမံကိန်းများ၊ သင်ကြားရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်သစ်များနှင့် လူထုဖြင့်ထိတွေ့ချိတ်ဆက်ခြင်း ပုံစံသစ်များ ပေါ်ထွက်လာစေရန် မျှော်လင့်လျက် ရှိပါသည်။

<<http://www.globaljusticeacademy.ed.ac.uk>>

Edinburgh Centre for Constitutional Law

အီဒင်ဘာရာ တက္ကသိုလ်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အီဒင်ဘာရာဌာနသည် ပြည်သူ့ဥပဒေနှင့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသီအိုရီဆိုင်ရာ သုတေသနပြုခြင်းများအတွက်ဆုံချက်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ကာ ဗြိတိန်နှင့် အခြားသောဒေသများရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို လေ့လာသုံးသပ်နေပါသည်။

ဌာနတွင် ပြည်သူ့ဥပဒေ၊ EU ဥပဒေ၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ဥပဒေရေးရာသီအိုရီ စသည့်တို့တွင် လုပ်ဆောင်နေသူများက အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပါဝင်မှုရှိကြသည်။ အဓိကထားပြုလုပ်သော သုတေသနနယ်ပယ်လေးခုမှာ - ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ၊ ဖက်ဒရယ်နှင့် ပြည်နယ်စုတိုင်းပြည်ဆိုင်ရာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သီအိုရီနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လိုက်နာသောဝါဒစသည်တို့ ဖြစ်သည်။

အဖွဲ့ဝင်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာဥပဒေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဥပဒေ စသည့်နယ်ပယ်တို့၏ နောက်ဆုံးဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများအကြား လုပ်ဆောင်လျက် ရှိပါသည်။

<<http://www.centreforconstitutionallaw.ed.ac.uk/>>

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြေလည်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဒီဇိုင်းသည် အခရာကျသည့် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်သည်။ သို့သော်၎င်းသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများရှိ နိုင်ငံရေးပါဝင်သူများနှင့် အချို့သောအတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိုင်းအဝိုင်း ကိုယ်တိုင်ပင် အကျွမ်းဝင်မှုအကန့်အသတ် မကြာခဏရှိနေသော ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုဖြစ်သည်။

ဤစာတမ်းသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၄-၅ ရက်တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံ၊ Edinburgh မြို့၌ကျင်းပခဲ့သော စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ပဋိပက္ခအလွန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ Edinburgh စကားပိုင်းတွင် စာရေးသူတင်ပြခဲ့သောတင်ပြချက်ကို အခြေခံထားရေးသားထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသွင် ကူးပြောင်းမှုတစ်ရပ်၏အချိန်၊ အဆင့်များနှင့် ရှေ့နောက်အစီအစဉ်သတ်မှတ်မှုများသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု ထင်မှတ်ရသော်လည်း လက်ရှိအချိန်တွင် ၎င်းတို့အကြားရှိ ခိုင်မာသည့်ဆက်စပ်မှု မတွေ့သေးပါ။

ယခု စာတမ်းအား ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းနှင့် ပုံနှိပ်ခြင်းကို နော်ဝေးနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဖင်လန်နိုင်ငံ၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံနှင့် လူဇင်ဘာ့ခ်နိုင်ငံ အစိုးရတို့မှ ထောက်ပံ့ကူညီသည်။

Norwegian Embassy

GRAND DUCHY OF
LUXEMBOURG

Ministry for Foreign
Affairs of Finland

Sweden
Sverige

International IDEA

စတွန်းစ်ဘောဂ်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆ ၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

International IDEA

မြန်မာနိုင်ငံအခြေစိုက်ရုံး

၆၈(၁၇)၊ ဆရာစံလမ်း၊ ဗဟန်းမြို့နယ်၊

ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ။

ဖုန်းနံပါတ် - +၉၅ ၉ ၂၆၃ ၁၂၈၁၀၄

အီးမေးလ် - info-myanmar@idea.int

my.constitution@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int